

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Ett filter i huvet

Samlad slutrapport från tre av Ungdomsstyrelsens
uppdrag att förebygga ungas utsatthet på nätet

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Ett filter i huvet

Samlad slutrapport från tre av Ungdomsstyrelsens
uppdrag att förebygga ungas utsatthet på nätet

Förord

Rättsfallet kring den man som på nätet kallade sig Alexandra, Alexandramannen, blev en väckarklocka för vuxenvärlden. Han greps 2005 och två år senare dömdes han för sexuella övergrepp mot närmare 50 flickor och unga kvinnor. Detta var det första stora nätsexmålet i Sverige och det satte igång en upprörd samhällsdebatt.

Hösten 2008 presenterade regeringen sin handlingsplan mot prostitution och människohandel. Ungdomsstyrelsen fick fyra av de 36 uppdragen. Vi skulle ta reda på hur ungas verklighet på nätet såg ut, ta fram utbildningsmaterial och utbilda yrkesverksamma inom skola, fritid och socialtjänst samt utbilda ideellt verksamma inom tjejjourer och liknande organisationer. År 2009 infördes groominglagen som innebar ett förbud att kontakta barn i sexuellt syfte.

Oron i vuxenvärlden var stor. Vad sysslade unga med på nätet och vilka faror utsatte de sig för? De frågor vi skulle söka svar på var bland annat: Hur vanligt är det att ungdomar lägger ut ”sexiga” bilder på nätet? Hur vanligt är det att de har erfarenhet av sex mot ersättning?

År 2008 var kunskapen ganska liten om nätets betydelse för ungas sexuella utsatthet, i dag vet vi mer. De allra värsta farhågorna besannades inte. Det är inte särskilt vanligt att unga exponerar sig sexuellt på nätet och det är ännu mindre vanligt att ha erfarenhet av sex mot ersättning. Internet har betydelse som kontaktväg, men det är inte nätet som är förklaringen till att unga säljer sex.

Inom uppdragen har vi tagit fram viktig kunskap som vi förmedlat till yrkesverksamma och andra som behövt lära sig mer. Vi har under 2010 till 2013 haft cirka 500 deltagare på vår fördjupade högskoleutbildning och ett antal tusen på utbildningsdagar och konferenser.

Titeln på rapporten, *Ett filter i huvet*, syftar till att det är bättre att ha ett filter i huvudet som rensar bort oönskat innehåll, det vill säga ha möjlighet till gränsättning samt kunskap om vad som är okej och vad som inte är okej, än ett filter i datorn.

Genom våra uppdrag har vi varit, och är fortsättningsvis, delaktiga i en viktig och spännande process som påverkar hela samhället och kunnat bidra till att göra skillnad.

Alice Bah Kuhnke
generaldirektör, Ungdomsstyrelsen

Innehåll

Inledning	5
Sexuell exploaterings- utbildningsuppdraget.....	5
Nationella utbildningen.....	5
Examination.....	6
Resultat.....	6
Skräddarsydda utbildningar	7
Externa föreläsningar	7
Konferenser och mässor	7
Studiebesök och spridning utomlands.....	8
Killar och sexuellt våld.....	8
Ett filter i huvet	8
Översikt av samtliga arrangemang:	9
Sexuell exploatering — informationsuppdraget.....	11
Information till unga	11
Ny information på olika sätt	12
Marknadsföring av informationen på UMO.se.....	12
Information till föräldrar och yrkesverksamma.....	13
Nytt metodmaterial – ny information.....	13
Lansering och marknadsföring.....	14
Att särskilt uppmärksamma unga med funktionsnedsättning	14
Näthat	15
Idéseminarium	15
Forskning och kartläggning	16
Samråd med Statens medieråd.....	16
Komplettering av metodmaterial.....	17
Skrift till unga	17
Konferensen <i>När motivet är hat</i>	18
Avslutande ord	19
Referenser	20
Bilagor.....	22

Inledning

Fem år med unga, sex och internet

Ungdomsstyrelsen har haft ett flerårigt uppdrag att förebygga sexuell exploatering och exponering av unga via internet (IJ2008/1824/UF, U2011/2076/UC). Uppdraget startade med att kartlägga ungas erfarenheter och attityder till sexuell exponering och exploatering, vilket resulterade i rapporten *Se mig – unga om sex och internet*. Vi har även enligt uppdraget genomfört flera utbildningsinsatser i syfte att förebygga sexuell utsatthet via nätet för personal inom skola, fritid och socialtjänst och andra relevanta aktörer samt för landets tjejjourer och motsvarande verksamheter för killar.

Inom ramen för uppdraget har Ungdomsstyrelsen producerat ett metodmaterial, *Ses offline?*, riktat till skolans högre årskurser, vilket ger lärare och andra bättre förutsättningar att föra samtal med elever om gränssättningar, självkänsla, sex och kärleksrelationer samt sexuell utsatthet på nätet. Metodmaterialet har tryckts i cirka 30 000 exemplar och spridits till skolor över hela landet. Vi har utvärderat metodmaterialet med goda resultat. Enkäter och intervjuer om användning och tillämpning av materialet finns sammanställt i rapporten *Det de berättade om internet var ju faktiskt bra*. Samtliga produktioner finns tillgängliga på Ungdomsstyrelsens webbplats. Det ursprungliga uppdraget slutredovisades 2010 i rapporten *Hjälp jag dör – vem la upp bilden?*.

Därefter har Ungdomsstyrelsen enligt regleringsbrevet haft ett förnyat uppdrag att från 2011–2013 fortsätta med utbildningsinsatser i syfte att förebygga sexuell exploatering av unga via internet. Denna verksamhet har redovisats årligen i Ungdomsstyrelsens årsredovisning.

I juni 2012 fick myndigheten ytterligare ett uppdrag att ta fram särskild säkerhetsinformation för att förebygga sexuell exploatering av unga via internet (U2012/3355/UC), bilaga 1. Informationen ska innehålla uppgifter om vart man kan vända sig för att få stöd och hjälp, hur unga kritiskt kan förhålla sig till kontakter via internet och hur man kan undvika utsatthet via internet. Målgruppen för informationen är utöver unga även föräldrar och yrkesverksamma.

I juli 2013 fick Ungdomsstyrelsen ytterligare ett uppdrag att genomföra insatser mot kränkningar, trakasserier och hot via nätet (U2013/4492/UC), bilaga 2. Uppdraget innebär att sammanställa och sprida information om lagstiftning och vart ungdomar kan vända sig om de blivit utsatta. Ungdomsstyrelsen ska även komplettera det befintliga metodmaterialet som tagits fram inom uppdraget att förebygga sexuell exploatering via internet som nämnts ovan.

Dessa tre uppdrag ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i februari 2014. Då uppdragen har haft en tematisk koppling sinsemellan och verksamhetsmässiga synergier kommer samtliga tre uppdrag att slutredovisas i denna rapport. I rapporten beskrivs dessa i ett kapitel vardera.

Sexuell exploaterings- utbildningsuppdraget

Ungdomsstyrelsen har haft i uppdrag att från 2011–2013 fortsätta att genomföra utbildningsinsatser i syfte att förebygga sexuell exploatering av unga via internet. I samband med myndighetens årsredovisning har genomförandet av utbildningsinsatserna beskrivits årligen. I enlighet med Ungdomsstyrelsens regleringsbrev för 2014 ska utbildningsinsatserna som bedrivits under 2013 redovisas den 14 mars 2014 i anslutning till redovisningen av uppdraget om att ta fram särskild säkerhetsinformation. Det senare beskrivs i kapitel två. Här följer en beskrivning av hur uppdraget med att genomföra utbildningsinsatser har utförts.

Nationella utbildningen

Konceptet för högskoleutbildningen *Unga, sex och internet* har under hela uppdragsperioden varit 3 studietillfällen à 3 dagar fördelat över året. Utbildningen har genomförts i samarbete med institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap vid Umeå universitet. Umeå universitet ansvarade redan från 2010, i samråd med Ungdomsstyrelsen, för kursutveckling, uppdaterade läsanvisningar och riktlinjer för examinationsuppgiften samt för slutlig examination.

Utbildningen gav grundläggande kunskap om ungas erfarenheter och attityder till sexuell exponering, sex mot ersättning och ungas användning av interaktiva medier. Föreläsningarna handlade bland annat om ungas nätanvändning, unga och sexualitet, lagstiftningen på området, genusperspektiv och om vilket metodmaterial som finns om unga, sex och internet.

Deltagarna fick utbyta erfarenheter med varandra och arbeta med praktiska övningar och olika case. Utbildningen gav deltagarna möjlighet att fördjupa sina kunskaper och utvecklas i sina professionella roller. Kursen tog också upp olika metoder i förebyggande arbete och deltagarna bearbetade konstruktiva förhållningssätt inom olika professioners yrkesutövande. Några av Sveriges främsta forskare och experter inom området medverkade som föreläsare (inbjudan och program finns i bilaga 3).

Utbildningen genomfördes på två orter parallellt under 2013, i Helsingborg och Stockholm. Den startade i maj och genomfördes sammantaget under nio dagar fördelat över maj, september och november. Kursen har haft deltagare från hela Sverige. Utbildningen har tidigare arrangerats i Stockholm, Göteborg, Malmö, Västerås, Jönköping, Linköping, Örebro/Hallsberg, Umeå och Sundsvall.

Kursledarna ansvarade för processledarskap och samarbetet med Ungdomsstyrelsen. De arrangerade mellanliggande övningar som relaterade till föreläsningarna och litteraturen där deltagarna gruppvis gavs tillfälle till reflektion och erfarenhetsutbyte.

Vid varje kurs deltog omkring 35 personer. Könsfördelningen var cirka 25 procent män och 75 procent kvinnor. I enlighet med regeringsuppdraget var målgruppen för utbildningen personal som har en samordnande och utvecklande roll för skola, fritid och socialtjänst och andra relevanta kommunala verksamheter. Dessa grupper har fått tillgång till utbildningen. Ungdomsstyrelsen valde också att bjuda in lärare, rektorer, fritidsledare och representanter för elevhälsan från skolan, kuratorer och barnmorskor från ungdomsmottagningarna, familjeterapeuter, socialsekreterare och tjänstemän från kommunerna samt ideella aktörer som kyrkan och tjejjourer.

Examination

Deltagarna erbjöds möjlighet att examinera 7,5 poäng genom en inlämningsuppgift, detta var frivilligt. Samtliga deltagare fick ett intyg på kursdeltagande efter avslutad kurs, oavsett om man valt examination eller inte. Cirka 70 procent av deltagarna valde att lämna in en uppgift för examination.

Examinationsuppgiften bestod i att välja ut en speciell och väl avgränsad situation eller ett problem från deltagarens yrkesutövning med relevans till kursinnehållet och formulera en förebyggande handlingsstrategi med förslag på hur man, utifrån lärdomar från kursen, skulle kunna gå vidare och lösa det problem som beskrivits. Det kan vara en övergripande policytext eller en konkret plan för ett utbildningstillfälle, en krissituation eller ett mer långsiktigt arbete.

Ungdomsstyrelsen har anlitat en extern skribent för att göra en översikt och sammanställa alla godkända examinationsuppgifter. Sammanställningen visar på en stor bredd, men det finns också teman som är gemensamma för många, till exempel hur en generation vuxna som är ”digitala turister” kan förstå unga som är ”digitalt infödda”. Även entusiasmen över den nya kunskap man fått av kursen och det engagemang med vilket man griper sig an sina frågeställningar är något som genomsyrar slutuppgifterna (sammanställningen finns i bilaga 4).

Resultat

Ett webbaserat utvärderingsformulär skickades till samtliga deltagare efter kursens slut. Deltagarna ombads att bedöma kursens innehåll men också själva konceptet, antal dagar, slutuppgiften och ledarnas insatser. På frågan om deltagarna uppfattat att kunskapen de fått genom utbildningen *Unga, sex och internet* är användbar i deras arbete, angav i genomsnitt 98 procent betyg 3–5 på en femgradig skala (se tabell 1.1). Deltagarna gav betyget 4,3 för helhetsintrycket och svarsfrekvensen var 61 procent.

Utöver den uppdragsutbildning som arrangeras av Ungdomsstyrelsen erbjuder Umeå universitet kursen unga, sex och internet i det ordinarie utbudet av universitetets distansutbildningar, med Ungdomsstyrelsens utbildning som förlaga. Utbildningen har enligt universitetets egen utsago en hög genomströmning, vilket innebär att det är en hög andel studenter som genomför hela utbildningen med examination, detta jämfört med andra distansutbildningar som i regel präglas av en relativt låg genomströmning. Det är glädjande att utbildningen lever kvar, om än i annan form, även efter det att Ungdomsstyrelsen inte längre erbjuder kursen.

Skräddarsydda utbildningar

Under 2013 arrangerades åtta så kallade skräddarsydda utbildningar. En skräddarsydd utbildning är ett samarrangemang mellan Ungdomsstyrelsen och en medarrangör. En medarrangör kan vara en kommun, ett nätverk eller en speciell yrkesgrupp som bjuder in till en konferens eller utbildningsdag för kompetensutveckling av den målgrupp som de representerar. Medarrangören ordnar lokal, mat, bjuder in till utbildningsdagen och sköter alla praktiska arrangemang medan Ungdomsstyrelsen står för utbildningsdagens innehåll, det vill säga föreläsningar där vi själva tillsammans med externa experter står för programmet.

Myndigheten har utvärderat alla skräddarsydda utbildningar och vi redogör närmare för dem i tabell 1.2.

Externa föreläsningar

Vi har även deltagit i åtta externa föreläsningar. Med det menar vi i sammanhang anordnade av en extern aktör. En extern föreläsning har en mer lokal prägel, det kan vara en föreläsning för en skola eller en personalgrupp, det kan också vara på ett nätverksmöte eller liknande. Eftersom vi inte är arrangörer av dessa tillfällen kan vi inte heller utvärdera dem.

Externa föreläsningstillfällen, liksom de skräddarsydda utbildningarna ovan, är bra tillfällen att förmedla kunskap ur våra utredningar och om Ungdomsstyrelsens verksamhet generellt, ofta med tydliga kopplingar till våra andra utbildningsuppdrag, till exempel *unga och våld* samt *öppna och fördomsfria mötesplatser*. Efterfrågan på föreläsningar om unga, sex och internet har varit konstant under åren och vi deltar i mån av tid. En översikt av de externa föreläsningarna presenteras i tabell 1.3.

Konferenser och mässor

Inom ramen för uppdraget att genomföra utbildningsinsatser har Ungdomsstyrelsen även medverkat vid nio större konferenser och mässor. Vid dessa tillfällen har vi haft en utställningsmonter eller ett bokbord och ibland har vi genomfört föreläsningar. Vi har delat ut metodmaterial samt information om Ungdomsstyrelsen och våra utbildningar. Genom att medverka vid dessa tillfällen har vi nått ut väl till våra målgrupper.

Vår närvaro och information på konferenser och mässor har skapat förfrågningar om skräddarsydda utbildningar och externa föreläsningar i frågan. Då vi medverkat på ett stort antal konferenser genom åren, samt själva arrangerat utbildningar och konferenser, märker vi att många känner till vårt arbete. Kommentarer som *”det där materialet använder jag hel tiden, det funkar jättebra med unga”* *”det var den bästa kurs jag gått”* och *”ni arrangerar verkligen bra utbildningar”* är alltid glädjande att höra.

Många känner igen materialet *Ses offline?* och *Men fråga mig bara!* samtidigt som vi inte känner av någon minskad efterfrågan. På större konferenser sprider vi även information om Ungdomsstyrelsens övriga utbildningsuppdrag, till exempel *öppna och fördomsfria mötesplatser*, *utbildningen om ungas levnadsvillkor* samt *unga, maskulinitet och våld*. En översikt över vilka utbildningar och konferenser som vi medverkat i anges i tabell 1.1 till 1.5.

Studiebesök och spridning utomlands

NORDBUK, Nordiska barn- och ungdomskommittén, och ÄK-JÄM (Ämbetsmannakommittén för jämställdhet) arrangerade i anslutning till festivalen *Nordic Cool* ett välbesökt seminarium, *Youth, gender and online exposure*, den 7 mars 2013 på Sveriges ambassad i Washington DC. Aktiviteten har fått externt ekonomiskt stöd från ÄK-JÄM samt från NORDBUK och har inte belastat vårt projekt.

Omkring 100 deltagare var på plats och det var ungefär lika många kvinnor som män både i publiken och i panelen. Paneldebatt och frågestund från publiken följde, det var en engagerad publik och många relevanta frågor. Maria Nyman visade filmklipp, med engelsk text, från metodmaterialet *Ses offline?*. Det var uppskattat eftersom filmerna på ett konkret sätt visade hur vi arbetar med ett direkt tilltal till unga i Norden. Detta har inte alltid fungerat i USA, men det var något bra att ta efter, enligt deltagarna.

Som arrangörer lyckades vi nå rätt publik tack vare bra partnerskap i USA och med hjälp av den svenska ambassaden och rätt kanaler. I publiken fanns även representanter från Nordiska ministerrådets sekretariat.

Killar och sexuellt våld

I början av oktober 2013 genomfördes en tvådagars spetskompetensutbildning kring unga män och sexuellt våld på Allmänna Barnhusets kursgård i Sätra Bruk. Utbildningen arrangerades gemensamt av två av Ungdomsstyrelsens regeringsuppdrag – *Unga, maskulinitet och våld* samt *Unga, sex och internet*. Syftet med utbildningsdagarna var att samla yrkesverksamma med särskilda kunskaper inom området för ett erfarenhetsutbyte.

Utbildningen i Sätra Bruk samlade drygt 20 deltagare från myndigheter, ideella organisationer och behandlande verksamheter. Programmet (bilaga 5) innehöll dels föreläsningar, dels diskussioner kring erfarenheter av samtal med unga män om sexuella övergrepp samt hur man ska arbeta förebyggande och med behandling.

Ett filter i huvet

Utöver den nationella utbildningen, de skräddarsydda utbildningarna, de externa föreläsningar och vårt deltagande i mässor har vi under 2013 själva arrangerat en stor konferens. Denna konferens var ett utbildningstillfälle som relaterar till uppdraget om att *ta fram särskild säkerhetsinformation*, se även kapitel 2. Konferensen hette *Ett filter i huvet* och syftar till att det är bättre att ha ett filter i huvudet som rensar bort oönskat innehåll, det vill säga ha möjlighet till gränssättning och förmåga att ta avstånd samt kunskap om vad som är okej och vad som inte är okej, än ett filter i datorn.

Många vuxna vill ha information om hur man ska kunna förebygga mobbning, näthat och sexuell utsatthet och efterlyser möjlighet att samtala med unga om deras vardag på nätet, hur de kan skydda sig mot oönskat innehåll och hur de kan agera om de blivit utsatta för något. Lärare och ungdomsledare har en viktig roll i det förebyggande arbetet mot mobbning, kränkningar och sexuell utsatthet på nätet. Syftet med konferensen var att möta just detta behov. Därför presenterade vi kunskap om unga, sex och internet, vilka kanaler som kan användas och vilket material som finns för att arbeta förebyggande. Vi tog även upp hur man kan samtala med unga och med oroliga föräldrar samt presenterade den nya säkerhetsinformationen. Läs mer om konferensen i kapitel 2 (programmet finns i bilaga 6).

Översikt av samtliga arrangemang:

Tabell 1.1 Nationella utbildningen om unga sex och internet

Ort	Målgrupp	Antal	Betyg*
Stockholm	Skola, fritid, socialtjänst, elevhälsa, bup, ungdomsmottagningar med flera	36	95,2
Helsingborg	Skola, fritid, socialtjänst, elevhälsa, bup, ungdomsmottagningar med flera	35	100

*Andel som angett att utbildningens innehåll är användbar till mycket användbar i arbetet (procent).

Tabell 1.2 Skräddarsydda utbildningar

Ort	Målgrupp	Medarrangör	Antal	Betyg*
Göteborg	Ungdomsmottagningar i Göteborgsregionen	UM Göteborg	73	98
Stockholm/Nacka	Fritidsledare i Nacka kommun	Älta fritidsgård	51	95
Blekinge	Personal som tillhör barnahus, socialsekreterare, elevhälsa och polis	Blekinge barnahus	113	80
Hagfors	Ungdomsmottagningar, lärare och kommunanställda	Visit Hagfors	97	98
Karlstad	Skola, fritid och socialtjänst samt personal som möter unga	Brottofferjouren och Brottsförebyggande centrum i Värmland	46	82
Oskarshamn	Lärare, socialtjänst och ungdomsmottagningar	Länsstyrelsen Kalmar län	91	88
Västerås	Personal som tillhör barnahus, socialtjänst, skola, elevhälsa, ungdomsmottagningar, polis och åklagare	Länsstyrelsen i Västmanland och Barnahus Västmanland	197	98
Örebro	Lärare, socialtjänst, polis, åklagare och länsstyrelse	Länsstyrelsen Örebro	152	99

*Andel som angett att utbildningens innehåll är användbar till mycket användbar i arbetet (procent).

Tabell 1.3 Externa föreläsningar

Ort	Målgrupp	Arrangör
Kristianstad	Skolsköterskor och skolkuratorer	Kristianstad kommun
Luleå	Personal inom hälso- och sjukvården, ungdomsmottagningen, elevhälsan, studenthälsan och socialtjänsten	Kunskapsnätverket hiv/STI Norr
Sundsvall	Personal inom hälso- och sjukvården, ungdomsmottagningen, elevhälsan, studenthälsan och socialtjänsten	Kunskapsnätverket hiv/STI Norr
Hallsberg	Lärare, elevhälsa och skolläring	Alléskolan
Göteborg	Kommunnätverket med ansvar för våld i nära relationer	Länsstyrelsen Västra Götaland
Sätra bruk, Töreboda	Samordnare för kommunal ungdomspolitik	Ungdomsstyrelsens utbildning om ungas levnadsvillkor
Stockholm	Länsstyrelsens nätverk med ansvar för frågor om prostitution och människohandel	Länsstyrelsen i Stockholm
Östersund	Personal som möter unga	Länsstyrelsen i Jämtland och Jämtlands läns landsting

Tabell 1.4 Ungdomsstyrelsens konferens

Ort	Målgrupp	Medarrangör	Antal	Betyg*
Ett filter i huvudet	Personal från skola, fritid, socialtjänst, polis, elevhälsa med flera	Ungdomsstyrelsen, i samverkan med Surfa Lugnt, UMO.se, Nätvandrarna och Fryshuset	167	97,7

*Andel som angett att utbildningens innehåll är användbar till mycket användbar i arbetet (procent).

Tabell 1.5 Konferenser och mässor

Arrangör	Talartid	Bokbord	Deltagare (cirka)
Skolkuratorsdagarna	nej	ja	200
Socionomdagarna	ja	ja	1 200
Skolsköterskornas rikskongress	nej	ja	800
Gothia förlag	nej	ja	250
MR-dagarna	nej	ja	4 000
Nationellt centrum för kvinnofrid	ja	ja	500
När motivet är hat	nej	ja	500
RIF – fältarnas riksförbund	ja	ja	200
FSUM - ungdomsmottagningarna	ja	ja	500

Sexuell exploatering – informationsuppdraget

Ungdomsstyrelsen fick den 7 juni 2012 i uppdrag att ta fram särskild säkerhetsinformation riktad till unga i syfte att förebygga att unga killar och unga tjejer blir utsatta för sexuell exploatering via internet. Informationen ska vara skriven på ett sätt som unga kan identifiera sig med. Den ska utgå från ungas användning av internet i syfte att synliggöra risker för sexuell exploatering.

Informationen ska innehålla uppgifter om vart unga kan vända sig för att få stöd och hjälp, hur de kritiskt kan förhålla sig till kontakter via internet samt hur de kan undvika utsatthet på internet. Enligt uppdraget ska materialet även vända sig till föräldrar och de som möter unga i sin yrkesverksamhet.

För att nå ut med information beslöt Ungdomsstyrelsen att förstärka redan etablerade kanaler som riktar sig till unga respektive till föräldrar och yrkesverksamma. Vi valde att samarbeta med Ungdomsmottagningen på nätet, UMO.se¹ för att nå unga och för att nå vuxna (föräldrar och yrkesverksamma) valde vi att samarbeta med Surfalugnt.se².

Information till unga

UMO.se är unik i sitt slag med cirka 500 000 unika besökare per månad. Målgruppen för webbplatsen är unga i åldern 12–20 år. UMO.se innehåller information om sex och kärleksrelationer, men även om våld, utsatthet, psykisk hälsa, familj med mera. På UMO.se fanns sedan tidigare en del om gränssättning och sexuell utsatthet och utifrån vårt uppdrag gav vi dem i uppgift att utveckla och synliggöra ny information med fokus på att förebygga sexuell utsatthet via internet.

Ett annat skäl att vända sig till UMO.se, förutom att de är välkända hos målgruppen, är deras medvetna arbete med ett normkritiskt förhållningssätt i sina inkluderande texter. I de texter som publiceras på UMO.se innefattas unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning på ett medvetet sätt.

Samtliga texter har även granskats av ett redaktionsråd bestående av olika experter från verksamheter och yrkesgrupper som elevhälsa, sjukvård, sexologi, ungdomsmottagningar, kuratorer, RFSU ungdom, experter på unga med funktionsnedsättning med flera, vilket borgar för god kvalitetssäkring. Att samarbeta med UMO.se som redan befintlig kanal riktad till unga kändes självklart.

Under projektets gång har Ungdomsstyrelsen, utöver löpande kontakt, medverkat i UMO:s styrgrupp som var sammansatt för projektet samt medverkat i ovan nämnda redaktionsråd. Samarbetet mellan Ungdomsstyrelsen och UMO.se påbörjades hösten 2012 och avslutades i december 2013.

---

¹ www.umo.se

² www.surfalugnt.se

Umo.se arbetar även med referensgrupper med unga, vilket ger möjlighet att få ungas syn i olika frågor. Till exempel har UMO.se varje vecka en fråga på webbplatsen om ett ämne som unga kan svara på. En av frågorna som var relaterad till uppdraget var ifall man hade varit med om något obehagligt på nätet. Unga har också själva fått mejla in berättelser om erfarenheter av relationer via nätet, vilket har varit ett bra underlag för den nya information om relationer och utsatthet via nätet som har arbetats fram. UMO har även särskilt inom ramen för detta uppdrag besökt en särskoleklass på gymnasiet och samtalat med elever och lärare kring frågor om sexuell utsatthet och hur man på bästa sätt kan uttrycka sig i text och bild för att skapa tydlig information.

Ny information på olika sätt

Uppdraget har resulterat i en mängd olika sidor med ny information till unga. En del information har integrerats i redan befintligt material, annat är helt nytt. Texten har ofta kompletterats med bildspel och ljud för att säkerställa att informationen är tydlig för alla läsare.

De nya texterna på UMO.se är en blandning av saklig information, som till exempel vart man kan vända sig om man blivit utsatt, och information som synliggör det som kan verka vara en gråzon för vad som är okej och vad som inte är okej när det gäller sex och relationer. Här har UMO till exempel använt bildspel med trafikljus som visar rött, gult respektive grönt ljus och knutit texterna till respektive färg. Rött ljus indikerar vad som är förbjudet och olagligt, gult signalerar att något kan vara positivt om man själv känner att det är bra, men är även en varningssignal som betyder ”känn efter”, och grönt betyder att något är helt okej.

Texterna bygger också till stor del på identifikation och flera verkliga berättelser om utsatthet på nätet har publicerats. En ung person som kanske blivit utsatt, men känner stor skuld och skam, ska kunna känna igen sig och uppfatta att man inte är ensam, att det som känns är vanligt och att det finns hjälp att få.

Även förövarperspektiv finns med. Unga kan utsätta andra unga, då de inte alltid är medvetna om var gränserna går, och de kan själva vara oroliga för att de feltolkat signaler och att de ska ses som en våldtäktsman eller förövare. I den nya informationen har UMO varit mån om att tala om vad som är rätt och vad som är fel, men utan att skuldbelägga. Istället försöker texterna spegla en upplevelse av att det är bättre att söka hjälp och prata med någon än att bära på skuld och skam i det tysta.

Marknadsföring av informationen på UMO.se

För att marknadsföra den nya informationen riktad till unga har Ungdomsstyrelsen i samarbete med UMO.se genomfört en kampanj på Facebook. Avsändaren för kampanjen har visuellt varit UMO.se för att leda trafik från annonseringen till just UMO.se då sidan ju vänder sig till unga. Facebook-kampanjen startade den 7 november, annonseringen gjordes i tre omgångar med cirka en veckas mellanrum och med olika bilder och frågor från unga.

Tanken var att frågorna skulle väcka nyfikenhet och spegla ungas oro över till exempel olämpliga eller spridda bilder och reflektera över kontakter via internet. Annonserna placerades i Facebooks nyhetsflöde, för att den enkelt skulle vara synlig i framförallt smartphones (se bilaga 7).

Kampanjens utfall har kunnat följas via statistik såväl på Facebook som på UMO.se. Facebook räknar bland annat antal visningar, det vill säga hur många gånger annonsen dykt upp i nyhetsflödet bland de 13–18-åringar som var målgrupp för kampanjen.

Exempel: Under kampanjombgång två, som pågick i tre dagar, registrerade Facebook drygt 41 000 visningar. Detta ledde till cirka 2 250 klick och 150 ”likes”, kommentarer och delningar. Under en av kampanjdagarna, 21 november, registrerade UMO.se 1 279 besökare på den sida som Facebook-annonsen länkade till. Under den aktiva kampanjperioden har annonseringen drivit trafik till de nya sidorna, det vill säga den nya informationen, och lett till att de nya sidorna legat tvåa efter UMO:s förstasida, vilket är ett mycket bra genomslag.

Vi har även informerat vuxna om den nya informationen på UMO.se genom konferensen *Ett filter i huvet* som arrangerades den 7 november på Fryshuset i Stockholm. Läs mer om konferensen i kapitel 1.

Information till föräldrar och yrkesverksamma

För att nå vuxna med information har Ungdomsstyrelsen samarbetat med Surfa Lugnt. Surfa Lugnt är ett partnerskap bestående av Barnombudsmannen, Bris, Com Hem, Friends, Fryshuset, F-Secure, IT- och Telekomföretagen, Kamratposten, Kommunikationsmyndigheten PTS, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Rädda Barnen, .SE (Stiftelsen för internetinfrastruktur), Statens medieråd, Telenor och Bredbandsbolaget, Telia och Halebop samt World Childhood Foundation. Ordförande för partnerskapet är Kristina Axén-Olin.

Surfa Lugnt har funnits sedan 2005 och arbetar för att unga och vuxna ska mötas i och kring nätvardagen, precis som vi gör i den fysiska vardagen. Alla är mötesplatser för aktiviteter och social interaktion och hänger ihop. Surfa Lugnt ordnar kommunikations- och utbildningsinsatser för föräldrar, lärare, pedagoger med flera.

Surfa Lugnt vill ta vara på allt positivt som finns i ungas internetanvändande – som engagemang, kommunikation och kunskapsutbyte – och samtidigt ge vuxna mer kunskap att hantera fallgropar på nätet som till exempel mobbning och integritetsfrågor. Det är ambitioner och syften som stämmer väl överens med Ungdomsstyrelsens informationsuppdrag.

Nytt metodmaterial – ny information

Surfa Lugnt har tidigare tagit fram ett metodmaterial, en powerpoint-presentation riktad till skolan, som stöd för till exempel lärare att diskutera internetfrågor på föräldramöten. Materialet fokuserade i huvudsak på internetanvändning och internets positiva möjligheter, vilket är bra, men det speglade inte föräldrarnas oro för att barn ska råka illa ut på nätet. Ungdomsstyrelsen gav därför Surfa Lugnt i uppdrag att, i samråd med oss, skapa en ny presentation där just sexuell utsatthet tas upp. På så sätt ges skolans personal förutsättningar att själva prata om frågor som rör sexuell utsatthet eller hot, kränkningar och trakasserier via nätet.

Skolan är ju ett forum där man har möjlighet att nå just föräldrar samlad. Ungdomsstyrelsen har under åren med uppdrag som rör sexuell exponering och internet fått frågor från skolor om vi eller någon annan konsult kan komma och föreläsa om internet, utsatthet, internetmobbning med mera.

Även Surfa Lugnt har skapat en särskild powerpointpresentation riktad till unga. Lärare frågar inte bara efter information till föräldramöten utan vill även ha möjlighet att diskutera detta med eleverna. Av den anledningen skapades både en presentation anpassad för föräldramöten och en för dialog med unga i klassrummet. Till de båda presentationerna hör även talarmanus.

Lansering och marknadsföring

Informationen om det nya metodmaterialet på Surfalugnt.se har spridits på olika sätt. Bland annat genom Surfa Lugnts nyhetsbrev, genom information på Ungdomsstyrelsens webbplats samt genom konferensen *Ett filter i huvet* som Ungdomsstyrelsen arrangerade den 7 december på Fryshuset i Stockholm. Till konferensen lade vi in presentationerna på ett usb-minne som delades ut till alla deltagare.

Föreläsarna och skribenterna bakom presentationerna, Johnny Lindqvist, expert på ungdomskommunikation, och Helena Meyer, verksamhetsansvarig för Fryshusets Nätvandrare, gick metodiskt igenom sida för sida i powerpointpresentationerna och berättade om hur man på egen hand kan prata med lärare och oroliga föräldrar.

Representanter från UMO.se gick igenom den nya informationen som riktas till unga på deras webbplats. Deltagarna guidades genom webbplatsen och fick lära sig mer om tilltal till unga, förebyggande förhållningssätt och direkta tips om vart unga kan vända sig.

Konferensen filmades av Utbildningsradions Samtiden och sändes den 20 januari 2014 i Kunskapskanalen. Konferensen webbsändes även direkt på plats för att de som inte kunde komma skulle ha möjlighet att följa konferensen live.

Programmet för konferensen finns i bilaga 6. Powerpointpresentationerna finns att ladda ner på Surfa Lugnts och Ungdomsstyrelsens webbplatser. Båda powerpointpresentationerna inklusive talarmanus finns bifogat som bilaga 8. Exempel på ny information på UMO.se finns i bilaga 9.

Att särskilt uppmärksamma unga med funktionsnedsättning

I uppdraget om att ta fram särskild säkerhetsinformation nämns särskilt att vi ska uppmärksamma unga med intellektuell funktionsnedsättning. I den information som skapats riktad till unga genom samarbetet med UMO.se har särskild hänsyn tagits till gruppen genom studiebesök i särskola, samtal med elever och lärare samt genom att skriva kortfattat, använda ett enkelt och inkluderande språk och tydliggöra information genom illustrationer och bildspel.

Unga med intellektuella funktionsnedsättningar angavs däremot inte som en särskild kategori att ta hänsyn till i utbildningsuppdraget, men efter samtal med våra samverkanspartner och målgrupper, samt utifrån rapporten *Fokus 12 – om unga med funktionshinder*, insåg vi att det behövs mer kunskap om den här gruppen för att kommunicera till berörda på ett bättre sätt.

Unga med intellektuella funktionsnedsättningar utsätts i högre grad för våld och sexuella övergrepp på nätet än andra unga. Därför anordnade Ungdomsstyrelsen ett rundabordssamtal med olika aktörer på fältet, både forskare och praktiker. På mötet deltog representanter från organisationen 1000 möjligheter, Friends, UMO.se, Tjejers rätt i samhället, RFSL, projektkollektivet forum SKILL, Statens medieråd samt Karin Torgny, expert på unga med funktionsnedsättning.

Syftet med mötet var att gemensamt identifiera kunskapsluckorna inom forskningsområdet. Idag saknas ett sammanhang där professionella som möter unga med intellektuell funktionsnedsättning kan samverka kring de här frågorna med stöd från en nationell aktör. Ungdomsstyrelsen, eller någon annan myndighet, kan som nationell aktör ha en viktig roll i att sammanföra olika professioner för att identifiera och belysa olika frågor inom området.

Näthat

Ungdomsstyrelsen fick den 25 juli 2013 ett uppdrag att förebygga hot, kränkningar och trakasserier på nätet (U2013/4492/UC). Inom uppdraget ska Ungdomsstyrelsen sammanställa och ta fram tydlig information till unga om vad man egentligen får säga på nätet med hänvisning till lagen samt vart man kan vända sig om man blivit utsatt. Ungdomsstyrelsen ska även komplettera *Ses offline?*, det vill säga det metodmaterial som tagits fram för skolan inom uppdraget att förebygga sexuell exploatering.

Vi har valt att kalla uppdraget kring kränkningar, trakasserier och hot på nätet för näthatsuppdraget. Näthat kan möjligen vara en trubbig beteckning då man riskerar att exkludera allvaret i enskilda hot och trakasserier, men samtidigt har begreppet näthat etablerats i medierna och är därmed enklare att kommunicera.

En utmaning med uppdraget har varit att vi egentligen inte har så mycket kunskap kring näthat och ungdomar. Debatten kring näthat har varit synlig i medierna, ofta knutet till vuxna kvinnor som figurerat på olika sätt medialt, som kolumnister, bloggare och debattörer, och som utsatts för mycket allvarliga hot och kränkningar för sina åsikter. Dock har vi inte initialt kunnat säga att detta är ett problem specifikt bland unga utan att först kartlägga förekomsten av detta ”fenomen”.

Uppdraget ska slutredovisas i sin helhet den 18 mars 2015. Detta kapitel redogör för den verksamhet som Ungdomsstyrelsen bedrivit under hösten 2013 och är därmed en delrapport.

Idéseminarium

Den 11 september 2013 arrangerade Ungdomsstyrelsen ett idéseminarium, ett nätverksmöte där vi bjöd in relevanta myndigheter och organisationer för att kartlägga vad de gör inom området näthat. Uppfattar de att det är en ungdomsfråga? Finns det till exempel några trender inom området? Möter de frågor från unga och i så fall vilka?

Till mötet bjöd vi in representanter från Datainspektionen, Brottsförebyggande rådet, Friends, Brottsoffermyndigheten, Barn- och elevombudet, UMO.se, Fryshusets nätvandrare, SKR – Sveriges kvinno- och tjejjourers riksförbud, Statens medieråd, Diskrimineringsombudsmannen, projektet Nätvaro från Diskrimineringsbyrån i Uppsala, Juridikinstitutet samt forskaren Karl Dahlstrand från Rättsociologiska institutionen vid universitet i Lund (samtliga kunde inte närvara just den 11 september, med vi hade då istället enskilda möten med dessa).

Samtalen kretsade kring olika teman och kan sammanfattas så här: Unga behöver mer information och få veta var gränserna går, idag uppfattas inte ärekränkning som ett brott, trots att det mycket väl kan vara det. Att näthat inte är ett specifikt ungdomsproblem var en uppfattning som många delade, dock är det viktigt med förebyggande arbete eftersom kränkningar på nätet förekommer. Det finns stor okunskap bland unga, föräldrar och yrkesverksamma om var gränserna går. Dessutom är inte alla unga lika ”rustade” för att hantera kränkningar. Det uppfattas inte heller enbart som ett nätproblem, kränkningar finns i alla former i samhället, nätet är en arena bland andra. En del frågetecken togs också upp kring rättsväsendet, varför ska man anmäla? Polisen gör ju inget åt nätkränkningar, tjänar det någonting till?

Vi diskuterade också ”näthataren” som utsätter andra, och att det är viktigt med civilkurage både på nätet och utanför nätet. Ingripanden från skolan är sällsynta och det finns mer att göra när det handlar om att ta bort kränkande inlägg. Webbsidesleverantörer kan ta större ansvar för att ta bort kränkande inlägg, chatmoderatorer och ansvariga för olika nätforum kan till exempel markera tydligare vad som inte accepteras i ett kommentarsfält. Det är även viktigt att betona gärningspersoners ansvar.

Forskning och kartläggning

Ett konkret fortsatt samarbete som tog avstamp i idéseminariet var att vi bad Karl Dahlstrand och Måns Svensson, forskare från Rättssociologiska institutionen vid universitet i Lund samt medverkande i forskarnätverket Cybernormer, att göra en analys av den enkät om kränkningar och hot på internet som de redan genomfört. Detta i syfte att synliggöra ifall nätkränkningar är ett specifikt beteende och mer vanligt förekommande bland unga.

Enkäten genomfördes under 2013 och frågorna riktades till personer i åldern 16–40 år. Enkäten innehöll frågor om utsatthet för kränkningar och hot på nätet samt respondenternas upplevelse av detta. Ungdomsstyrelsen bad om en fördjupad analys för ungdomsgruppen, 16–25 år, för att se huruvida ungas uppfattning om och upplevelser av näthat skiljer sig från vuxnas. Analysen ska slutredovisas den 14 februari 2014. Analysen ska även innehålla en kompletterande kvalitativ del med fokusintervjuer av elever i år 1 på gymnasiet.

En första delrapport av denna fördjupade analys, med resultaten från enkäten, har delrapporterats till Ungdomsstyrelsen. Delrapporten finns att läsa i sin helhet på Ungdomsstyrelsens webbplats www.ungdomsstyrelsen.se/nathat.

Samråd med Statens medieråd

Även ett samarbete med Statens medieråd och deras uppdrag med att genomföra Europarådets kampanj *No hate speech movement* har påbörjats. Vi har under hösten samverkat kring myndigheternas respektive uppdrag, planering och aktiviteter inom dessa. Myndigheten har en representant i styrgruppen för arbetet med kampanjen.

Ungdomsstyrelsen och Statens medieråd kommer gemensamt att arrangera en konferens i mars 2014 och planeringen för denna har påbörjats under 2013. Fokus för konferensen är bland annat att marknadsföra *No hate speech movement*-kampanjen, Ungdomsstyrelsens uppdrag kring näthat, aktuell kunskap och forskning samt kommande publikationer, aktiviteter och förebyggande arbete inom området. Ungdomsstyrelsen har även ambitionen att publicera skrifter om näthat riktade till unga i samband med kampanjens start i mars 2014.

Komplettering av metodmaterial

Ungdomsstyrelsen har under hösten påbörjat arbetet med en komplettering av metodmaterialet *Ses offline?*. Genom att skapa ett nytt kapitel som handlar om hot, kränkningar och trakasserier och med kortfilmer som underlag för diskussion och reflektion. Det ursprungliga metodmaterialet som togs fram 2010 har tryckts i cirka 30 000 exemplar och efterfrågas fortfarande av skolorna. Materialet handlar i huvudsak om att förebygga sexuell utsatthet på nätet, men tar även upp närvaro på nätet, självkänsla och gränssättning. Ett kapitel om hot, kränkningar och trakasserier på nätet är en naturlig förlängning. Vi har anlitat samma författare för det nya kapitlet som i den övriga boken.

Till de nya filmerna har vi också anlitat samma konsult som för de redan befintliga filmerna. Textunderlag och filmer har påbörjats under hösten 2013 och den nya upplagan av *Ses offline?*, med det nya kompletterande kapitlet, beräknas vara klart i april 2014.

Skrift till unga

Arbetet med att ta fram en bok om näthat riktad till skolelever har påbörjats. Boken innehåller information om lagar och regler samt vart ungdomar kan vända sig om de blir utsatta. Innehållet har ett tydligt juridiskt perspektiv och utgår ifrån vad som är rätt och fel och vilka lagar som reglerar vad vi egentligen får säga på nätet. Systematiskt tar boken upp lagar om förtal, förolämpning, olaga hot, hets mot folkgrupp, barnpornografibrott, ofredande och mobbning. I boken finns många exempel på både fiktiva och verkliga situationer som klargör när ett uttalande kan vara ett brott och inte.

Juridikinstitutet³ (Institutet för Juridik och Internet, IJI) har fått i uppdrag av Ungdomsstyrelsen att skriva boken. Juridikinstitutet arbetar förebyggande genom att verka för upplysning om vilka regler som gäller på internet, genom opinionsbildning, seminarieverksamhet och andra informationskampanjer. Vidare erbjuder Juridikinstitutet kostnadsfri juridisk hjälp för personer som har blivit utsatta för allvarliga kränkningar på internet.

Boken om näthat riktar dig till elever på högstadiet och i gymnasiet. Den beräknas vara klar i mars 2014. Till boken kommer det även att finnas en handledning som vägleder lärare i diskussioner med eleverna om hot, kränkningar och trakasserier på nätet. Diskussioner bör även föras kring att vara den som utsätter, både aktivt genom direkta uttalanden eller passivt genom att ”gilla”, dela och sprida kränkande innehåll, eller i egenskap av iakttagare som ser men inte agerar. Boken kan också ligga till grund för samtal om internets betydelse för yttrandefrihet och demokratisk debatt. Ambitionen är att sprida boken till alla högstadie- och gymnasieskolor under 2014.

---

³ Juridikinstitutet grundades i februari 2013 av professor Märten Schultz, som är institutets ordförande, och leds av Filippa Sjödén (www.juridikinstitutet.se).

Konferensen *När motivet är hat*

I december 2013 anordnades konferensen *När motivet är hat*. Konferensen arrangerades av Ungdomsstyrelsen i samarbete med RFSL. I programmet belystes frågor om hot, kränkningar och trakasserier utifrån ett diskrimineringsperspektiv med fokus på hatbrott mot hbtq-personer. Dagen handlade även om teman som maskulinitet och våld, näthat, förebyggande arbete, internationella perspektiv, lagstiftning samt om unga som förövare och brottsoffer. Konferensen riktade sig till dem som arbetar inom socialtjänst, skola, fritidsverksamhet, polis, sjukvård, stödjande verksamhet på nätet och våldsprevention samt till ideella organisationer och hbtq-aktivister.

Konferensen ägde rum i Stockholm med cirka 500 deltagare. Konferensen har utvärderats och 98 procent av de som svarade angav betygen 3–5 på frågan om kunskapen är användbar i deras arbete. Svarsfrekvensen var 51 procent. Programmet finns i bilaga 10.

Avslutande ord

Ungdomsstyrelsen har under flera år följt utvecklingen av digitala medier i ungas liv. Initialt har kunskaper om förekomst och erfarenhet av sexuell exploatering och sexuell exponering varit i fokus. Vi har mött och försökt bemöta ett stort behov av kunskap inom området. Genom våra undersökningar och i möten med målgruppen har vi lärt oss att det är viktigt att inte fokusera på tekniken utan att istället bli bättre på att se, bemöta och bekräfta individen. Med för mycket fokus på teknikens roll riskerar vi att missa de verkliga behoven. Ett budskap som vi varit noga med att påtala har varit att lyssna utan att fördöma. Kommer vi med pekpinningar och förmaningar så riskerar unga att dra sig undan i rädsla för att ha gjort fel. Visa att du kan lyssna utan att fördöma – först då vågar unga berätta om de är oroliga för något eller har varit med om något obehagligt.

Vi har under åren i huvudsak fokuserat på uppdraget att förebygga sexuell utsatthet via nätet. Men utsatthet förekommer på många olika plan, därför värdesätter vi att även få förvalta ett uppdrag kring hot, kränkningar och trakasserier på nätet. Den bredare bilden gör det möjligt att jobba förebyggande i fler frågor. Internet ger obegränsade möjligheter samtidigt som kunskapen om vilka skyldigheter man har på nätet är svag. Vår förhoppning är att vi genom vårt nya uppdrag ska kunna stärka kunskaperna om vilka rättigheter och skyldigheter man har på internet.

Vi har nått många och vår kunskap, våra metoder och våra utbildningar har varit efterfrågade. Kunskapsnivån har höjts hos vuxna och yrkesverksamma under åren, men frågorna som handlar om att bemöta unga som är nyfikna på kontakter, flirtar, sex- och kärleksrelationer via nätet ökar. Även frågor om metoder för att kunna arbeta förebyggande i syfte att motverka sexuell utsatthet bland unga ökar. Vi behöver kunna identifiera behoven bland de som mår dåligt, som säljer sex och utsätter sig för risker eller som utvecklar ett självskadebeteende genom sex. Fortfarande finns mycket att göra. Myndigheten har genom uppdragen byggt upp kompetens och kontakter som är viktiga i det fortsatta arbetet med att förebygga sexuell utsatthet bland unga.

Referenser

Ungdomsstyrelsen (2009). *Se mig – unga om sex och internet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2010). *Ses offline?*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2011). *Hjälp, jag dör! – vem la upp bilden?* Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2012). *Det de berättade om internet var ju faktiskt bra*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Elektroniska källor

www.umo.se

www.surfalugnt.se

www.juridikinstitutet.se

Bilaga 1

Regeringsuppdrag: Förebygga sexuell exploatering

Regeringsbeslut

II:3

2012-06-07

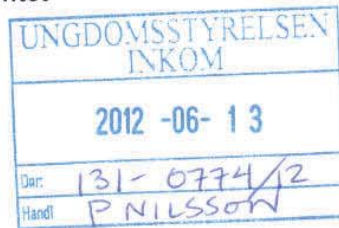
U2012/3355/UC

Utbildningsdepartementet

Ungdomsstyrelsen

Box 17801

11894 STOCKHOLM

Uppdrag att förebygga sexuell exploatering av ungdomar via internet och andra interaktiva medier genom att ta fram särskild säkerhetsinformation

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Ungdomsstyrelsen att ta fram särskild information som riktar sig till flickor och pojkar i syfte att förebygga att de blir utsatta för sexuell exploatering via internet och andra interaktiva medier. Informationen ska vara skriven på ett sätt som ungdomar kan identifiera sig med och utgå från flickors och pojkars användande av internet i syfte att synliggöra risker för sexuell exploatering.

Informationen som tas fram ska innehålla uppgifter om vart ungdomar kan vända sig för att få stöd och hjälp, hur de kritiskt kan förhålla sig till kontakter som tas via internet samt vilka strategier de kan använda för att undvika utsatthet på internet eller genom andra interaktiva medier. Materialet ska särskilt uppmärksamma flickors och unga kvinnors situation. Även situationen för unga hbt-personer och unga med intellektuell funktionsnedsättning ska uppmärksammas. I uppdraget ingår även att ta fram information till föräldrar och till yrkesverksamma.

Under framtagandet av informationen ska Ungdomsstyrelsen inhämta synpunkter från ungdomar. Ungdomsstyrelsen ska vid genomförandet av uppdraget samråda med Barnombudsmannen och Statens medieråd och Ungdomsmottagningen på nätet (UMO). Samråd bör även ske med det civila samhällets organisationer, som t.ex. Stiftelsen Allmänna barnhuset, RFSL ungdom och ECPAT samt med andra aktörer som kan ha kunskap i frågan.

För uppdragets genomförande får Ungdomsstyrelsen disponera högst 500 000 kr under 2012 och 300 000 kr under 2013. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagsposten 11 Särskilda jämställdhetsåtgärder – del till Ungdomsstyrelsen. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 februari 2014. Redovisningen ska innefatta genomförda insatser samt en redovisning av hur medlen använts.

Skälen för regeringens beslut

Många barn och ungdomar har integrerat internet och andra interaktiva medier i sina liv på helt andra sätt än vuxna. Dessa medier erbjuder goda möjligheter till sociala kontakter. Tyvärr har detta även inneburit att bilder med sexuellt och annat integritetskränkande innehåll lätt får spridning. Det är inte ovanligt att barn och unga blir kontaktade av vuxna i sexuellt syfte. Ungdomsstyrelsens rapport *Se mig – unga om sex och internet* (Ungdomsstyrelsen 2009:9) visar att nära 50 procent av de unga kvinnorna i åldern 16 till 25 år hade upplevt att någon försökt övertala dem att skicka sexuella bilder, prata om sex eller agera framför webbkameran. För unga män var andelen 13 procent. Unga hbt-personer, i synnerhet unga män, löper hög risk att bli utsatta för internetrelaterade sexuella övergrepp. Det förekommer också att ungdomar kränker och hotar varandra via internet genom sexuella anspelningar. Genom facebook, appar och andra sätt att dela information kan bilder och sexuella kränkningar lätt få spridning. Det behövs också information till unga, både till flickor och till pojkar, som är i riskzonen för att sälja sex. Studien "Online är jag någon annan..." Unga kvinnor med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster online (Jonson, L., Svedin, C-G., Linköpings universitet 2012) lyfter t.ex. fram att internet och mobiltelefon är en naturlig del av ungas vardagsliv och därför bör förebyggande åtgärder också utformas via dessa medier.

Det övergripande målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet krävs förebyggande insatser som riktas direkt till unga. Ungdomsstyrelsen har ett flerårigt uppdrag att förebygga sexuell exploatering och exponering av unga via internet (IJ2008/1824/UF, U2011/2076/UC). Inom ramen för uppdraget, som pågår till och med 2013, genomförs utbildningar för

personer inom bl.a. skola och socialtjänst som arbetar med unga. Det är i syfte att ytterligare förstärka denna insats som Ungdomsstyrelsen får detta uppdrag att sprida information direkt till ungdomar.

På regeringens vägnar

Nyamko Sabuni

Elisabet Modée

Kopia till:

Justitiedepartementet/KRIM
Socialdepartementet/FS, FST
Utbildningsdepartementet/GV, JÄM, S
Näringsdepartementet/ITP
Kulturdepartementet/MFI
Arbetsmarknadsdepartementet/DISK
Brottsförebyggande rådet
Barnombudsmannen
Länsstyrelserna
Socialstyrelsen
Statens folkhälsoinstitut
Statens skolverk
Statens medieråd
Sveriges Kommuner och Landsting
Sjukvårdsrådgivningen/Ungdomsmottagningen på nätet (UMO)
Stiftelsen Allmänna barnhuset
ECPAT
RFSL ungdom

Bilaga 2

Regeringsuppdrag: Insatser mot näthat och trakasserier

REGERINGEN

Regeringsbeslut

I:2

2013-07-25

U2013/4492/UC

Utbildningsdepartementet

Ungdomsstyrelsen
Box 17801
118 94 Stockholm

Uppdrag att genomföra insatser mot kränkningar, trakasserier och hot via internet och andra interaktiva medier

---

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Ungdomsstyrelsen att genomföra insatser för att förebygga kränkningar, trakasserier och hot som riktas mot flickor och pojkar samt unga kvinnor och unga män via internet och andra interaktiva medier. Uppdraget ska genomföras utifrån ett jämställdhetsperspektiv vilket bl.a. innebär att flickors och unga kvinnors situation och behov särskilt ska uppmärksammas. Ungdomsstyrelsen ska också beakta internets betydelse för yttrandefriheten och den demokratiska debatten.

Inom ramen för uppdraget ska Ungdomsstyrelsen sammanställa och sprida information om lagstiftning och annan relevant information, t.ex. om vart ungdomar kan vända sig om de blir utsatta. Informationen ska rikta sig till ungdomar, till verksamheter som möter ungdomar och till föräldrar. Myndigheten ska också komplettera den handledning och vägledning som tagits fram inom det pågående uppdraget att förebygga sexuell exploatering av unga via internet och andra interaktiva medier med information om lagstiftning och vägledning om hur verksamheter som möter ungdomar bör agera när ungdomar blir utsatta för kränkningar, trakasserier och hot. I uppdraget ingår även att analysera och identifiera framgångsfaktorer, problemområden, kunskapsluckor och utvecklingsbehov när det gäller det förebyggande arbetet mot kränkningar, trakasserier och hot som riktas mot flickor och pojkar och unga kvinnor och unga män via internet och andra interaktiva medier.

Ungdomsstyrelsen ska i genomförandet av uppdraget samråda med Statens medieråd, Rikspolisstyrelsen, Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen och Ungdomsmottagningen på nätet (UMO) samt med andra för uppdraget relevanta aktörer. Det material som tas fram

inom uppdraget bör spridas på lämpligt sätt, t.ex. inom den styrgrupp och inom det nätverk som Statens medieråd ska upprätta för genomförandet av Europarådets kampanj No Hate Speech Movement samt till myndigheter, kommunala förvaltningar och organisationer som har unga och föräldrar som målgrupp.

Ungdomsstyrelsen ska senast den 14 februari 2014 lämna en delrapport om uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Myndigheten ska senast den 18 mars 2015 lämna en slutrapport till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur uppdraget i sin helhet har genomförts, inklusive en ekonomisk redovisning.

För uppdragets genomförande får Ungdomsstyrelsen disponera högst 2 000 000 kronor under 2013 och för 2014 beräknas högst 2 000 000 kronor. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 11.

Skälen för regeringens beslut

Det övergripande målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet krävs förebyggande insatser som riktas direkt till unga. Dessutom bör yrkesverksamma som arbetar med ungdomar ha handlingsberedskap för att förebygga problem som uppstår och ge relevant stöd och hjälp till de unga som blir utsatta för trakasserier, kränkningar och hot.

Att bli utsatt för kränkningar, trakasserier och hot via internet och andra interaktiva medier är ofta svårt att tala om i vårt samhälle – även bland yrkesverksamma. Barn och unga berättar dessutom sällan självmant om sin egen utsatthet för vuxna.

Ny teknik har inneburit nya möjligheter. Internet är i dag en integrerad del i ungdomars liv och smarta telefoner är ytterligare ett verktyg som utvecklats och förenklat kontakter mellan människor och utbytet av information. Internets betydelse för den demokratiska debatten blir allt större och studier visar att unga människor lever alltmer av sina sociala liv via internet. Samtidigt uppmärksammas allt mer hot, trakasserier och kränkningar i t.ex. kommentatorsfält, forum, bloggar och på hemsidor. Det utgör ett demokratiskt problem om den som yttrar sin mening möts av hot, trakasserier och kränkningar på internet. Genom Facebook, Twitter, Instagram och andra sociala medier kan även bilder och information enkelt delas, men också kränkningar, trakasserier och hot formuleras och få stor spridning.

Statens medieråd ska enligt sin instruktion verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Statens medieråd har också fått i uppdrag att under 2013 och 2014 genomföra Europarådets kampanj No Hate Speech Movement i Sverige. Kampanjen syftar till att höja kunskapen om främlingsfientlighet, sexism och liknande former av intolerans på internet samt att mobilisera för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet på internet. Den genomförs med särskilt fokus på barn och ungdomar.

Ungdomsstyrelsen har ett flerårigt uppdrag att förebygga sexuell exploatering av unga via internet och andra interaktiva medier (IJ2008/1824/UF, U2011/2076/UC, U2012/1355/UC). Det är i syfte att ytterligare förbättra och utveckla arbetet mot kränkningar, trakasserier och hot via internet och andra interaktiva medier som Ungdomsstyrelsen får detta uppdrag.

På regeringens vägnar

Maria Arnholm

Anna-Karin Lindblom

Kopia till

Justitiedepartementet (D, KRIM, L5, Po)

Socialdepartementet (FS, FST)

Utbildningsdepartementet (JÄM)

Kulturdepartementet (MFI)

Arbetsmarknadsdepartementet (DISK)

Rikspolisstyrelsen

Barnombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannen

Statens medieråd

Stockholms läns landsting, Ungdomsmottagningen på nätet (UMO)

SKL – Sveriges kommuner och landsting

LSU – Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer

Bilaga 3

Inbjudan: Unga, sex och internet – Stockholm och Helsingborg

Kursinbjudan

Ny chans att delta i unik utbildning: Landets främsta experter ger dig kunskap om ungas liv på nätet. Missa inte detta tillfälle.

3x3 dagar under 2013

Kursen genomförs som internat och pågår under tre dagar i maj, september och november 2013, alltså totalt nio dagar. Du har möjlighet att examinera 7,5 högskolepoäng. Arrangör är Ungdomsstyrelsen i samverkan med Umeå universitet.

Vilka kan gå?

Kursen vänder sig i första hand till dem som har en operativ, samordnande eller strategisk roll inom skolan, socialtjänsten eller fritidsområdet. Det är bra om minst ett par personer deltar från varje deltagande kommun eller stadsdel. Även du som har en liknande roll inom andra verksamheter är välkommen att delta.

Vad ger kursen mig?

Du erbjuds grundläggande kunskap om ungas och vuxnas erfarenheter av och attityder till sexuell exponering, sex mot ersättning och ungas användning av interaktiva medier. Kursen tar upp olika metoder i förebyggande arbete och bearbetar frågor kring konstruktiva förhållningssätt inom olika professioners yrkesutövande. Som deltagare får du utbyta erfarenheter med andra, fördjupa dig i exempel på förebyggande insatser och formulera konkreta handlingsplaner.

Kursgenomförande

Som föreläsare medverkar några av landets främsta experter. I kursen ingår dessutom uppföljande gruppsamtal, övningar med anknytning till ämnet och inläsning av litteratur. Du har möjlighet att examinera 7,5 högskolepoäng vid Umeå universitet genom en särskild skriftlig uppgift med anknytning till kursen. Skrivuppgiften ska lämnas in två veckor efter sista kurstillfället.

Kostnad

Kursavgift: 4 000 kr + moms. Det motsvarar en mindre del av den verkliga kostnaden – Ungdomsstyrelsen står för resten. Kurslitteratur ingår i kursavgiften men deltagaren betalar själv resor och logi. Senast **19 april 2013** vill vi ha din anmälan. Efter detta datum räknar vi din anmälan som bindande. Anmäl dig här: www.ungdomsstyrelsen.se/exponering

Några av våra föreläsare

- **Carl Göran Svedin**, professor i barn- och ungdomspsykiatri
- **Solveig Sörlien**, kammaråklagare
- **Åsa Landberg**, psykolog, Rädda Barnen
- **Elza Dunkels**, forskare, Umeå universitet
- **Sandra Dahlén**, sexualupplysare och författare
- **Josefin Grände**, sakkunnig i sexualitets och våldsfrågor
- **Johnny Lindqvist**, expert på ungdomskommunikation
- **Kristian Daneback**, forskare kring nätet som arena för sex och kärlek.

Inbjudan: Unga, sex och internet – Stockholm och Helsingborg

Kursorter

Samma kurs genomförs i Stockholm och Helsingborg.
Du väljer själv på vilken ort du deltar.

Ort	Kursdel 1	Kursdel 2	Kursdel 3
Stockholm	6–8 maj	3–5 sept	19–21 nov
Helsingborg	14–16 maj	17–19 sept	12–14 nov

*Kursen startar med lunch (kl. 11.00) DAG 1 och avslutas med lunch DAG 3.
DAG 1 och DAG 2 håller kursen på till 20.00 på kvällen. Alla måltider ingår.*

Kursdel 1

Kursdel 1 lägger fokus på frågor om ungas internetanvändande och ungas sexualitet. Kursen tar upp frågor som: Hur ser ett mediedygn ut för en ung idag? Vad händer på Facebook, msn, Dayviews, Instagram, Youtube och Twitter? Hur har internetarenan de senaste 15 åren påverkat ungas kommunikations- och umgängesmonster? Vad säger forskningen om risker och hur kan ett vettigt förhållningssätt se ut?

Kursdelen ger också en fördjupning kring ungas sexualitet idag och berör frågor som: Hur hanterar unga en samtid full med sexuell exponering såväl på nätet som i medierna och i reklamer? Vad är komponenter i den sexuella identitetsutvecklingen? Finns det en värderingsförändring mellan generationer kring sexualitet? Vilken roll spelar internet och moderna medier i ungas sexuella identitetsutveckling?

Moment

- Attityder och förhållningssätt till ungas medieanvändande och risker förknippade med samtida medier.
- Ett ungdomsdygn i den virtuella världen – praktik och tillämpning.
- Perspektiv på sexualitet och internet: kön, ålder, etnicitet och heteronormativitet.
- Tonårssexualitet.
- Samtal och stöd på nätet.

Kursdel 2

Kursdel 2 fokuserar på samtida forskning kring ungas sexuella exponering och exploatering via internet och andra digitala medier. Ungas egna erfarenheter av sexuell exponering och exploatering är en viktig kunskapskälla tillsammans med aktuell forskning.

I kursdelen behandlas frågor som: Vad innebär det att ge sexuella tjänster mot ersättning och i vilken omfattning sker det? Kursen tar också upp olika insatser för att stödja unga som utsatts för sexuella kränkningar och exploatering kopplad till moderna medier samt konkreta metoder och erfarenheter från verksamheter som arbetat med problemsituationer. Hur ser situation ut för homosexuella, bisexuella och transpersoner?

Under kursen diskuteras aktuell lagstiftning som berör frågeområdet, till exempel grooming, nätpedofili, barnpornografi, sex mot ersättning och prostitution.

Moment

- Sexuella tjänster mot ersättning – förekomst och omfattning.
- Ungdomars egna erfarenheter av exponering och exploatering.
- Begrepp och definitioner, aktuell lagstiftning.
- Sex som självskadebeteende.
- Alexandramannen – vad hände sen?

Kursdel 3

Kursdel 3 tar upp vad ett generell förebyggande arbete kan innebära och hur olika yrkesgrupper och verksamheter kan hantera frågor kring unga, sex och internet. Kursdelen lägger stor vikt vid att utveckla ett kritiskt och professionellt förhållningssätt för dem som arbetar med unga i vardagen, baserat på vetenskaplig kunskap. Som deltagare får du skriva ett handlingsorienterat pm. Kursdelen tar även upp olika preventiva perspektiv och samverkansfrågor.

Moment

- Preventionsperspektiv och samverkan.
- Metoder för samtal och bemötande.
- Att samtala med killar om sexuella övergrepp.
- Internet och unga med funktionsnedsättning.
- Interaktivt metodmaterial kring unga, sex och internet.
- Handlingsorienterat pm-skrivande.

Magnus Nordqvist
16 december 2013

Unga, sex och internet

En genomgång av deltagarnas slutuppgifter

Inom ramen för kursen *Unga, sex och internet* har deltagarna fått skriva var sin slutuppgift. Dessa har sedan examinerats av Umeå universitet som tillsammans med Ungdomsstyrelsen står bakom kursen. Tanken med slutuppgiften var att knyta kursens innehåll till deltagarnas egen praktik och deras arbete med ungdomar. Bland deltagarna har en lång rad yrkesgrupper som dagligen kommer i kontakt med ungdomar varit representerade, så som socialsekreterare, kuratorer, skolsköterskor, lärare, fritidsledare och aktiva inom olika ideella organisationer.

Slutuppgifterna speglar med andra ord en mycket stor bredd. Utan ambitionen att göra hela denna mångfald rättvisa så har syftet med denna rapport varit att ge en bild av: Vad slutuppgifterna har handlat om? På vilket sätt och i vilken grad de knyter an till kursens innehåll och hur det relaterats till den egna praktiken och det egna sammanhanget? Om någon mer allmän problematik lyfts fram? Och om man kan säga något om den effekt som kursen och arbetet med slutuppgifterna haft?

Rapporten består av fyra delar, först beskrivs kursarrangörens syfte med slutuppgiften och dess formulering, sedan följer en översikt över de uppgifter som granskats och på den en fördjupning genom en närmare läsning av ett urval av uppgifterna och också några intervjuer med deras författare, och till sist några sammanfattande slutsatser.

Uppgiftens utformning och dess resultat

Uppgiften deltagarna fick (se Bilaga 1) var att utifrån en avgränsad situation eller ett problem formulera en handlingsstrategi baserad på samverkan, med hjälp av de ”tankeverktyg” utbildningen givit dem. Deltagarna skulle också reflektera över sin läroprocess och professionella roll.

Siv Johansson, universitetsadjunkt på Umeå Universitet, har funnits med i bakgrunden för utbildningen, hon var med och utformade slutuppgiften och har också examinerat de inlämnade slutuppgifterna.

Det är en öppen uppgift utifrån sin egen verksamhet som deltagarna fått, konstaterar hon. Där de utifrån egna tankar och sin egen profession fått utveckla de tankar de har nytta av och förankra dem i litteratur och teorier som kursen försett dem med.

Till stora delar är Siv Johansson nöjd med resultatet, även om inte alla deltagare har haft en akademisk skolning och ibland haft svårt att förankra sina resonemang i kurslitteraturen. I hög grad präglas uppgifterna av det samspel mellan teori och praktik som de som kursarrangörer hade hoppats på.

Deltagarna utgör en stor bredd, de arbetar på alltifrån ungdomsmottagning till polisen, och det de framför allt är proffs på, är ju sin egen praktik. Sen har de genom föreläsningar, diskussioner och litteratur fått möjlighet att reflektera över denna utifrån de frågeställningar om ungdomars sexualitet och användning av nätet som tagits upp på utbildningen och Siv menar att den kunskapsutveckling som detta lett till skiner igenom i slutuppgifterna. Att ha sin egen praktik att utgå ifrån är ett oerhört bra utgångsläge för att utveckla ny kunskap, säger hon. Vilket syns om man jämför med liknande utbildningar där detta saknas. Siv säger själv ha lärt sig mycket genom att läsa uppgifterna och bekräftar att de tillfört kunskap tillbaka universitet. Man får en insikt i deras praktik och vad som är aktuellt i deras olika verksamheter. ”Det är som att komma på studiebesök i deras verklighet,” säger hon.

”Som att komma på besök i deras verklighet.”

Några mer långtgående slutsatser är inte Siv beredd att dra. Men att kursen gett fler perspektiv på problematiken som deltagarna står i och att de har fått ökad och fördjupad kunskap om vad unga gör på nätet, det syns klart och tydligt i uppgifterna, anser hon. Det är också väldigt tydligt att detta varit en oerhört uppskattad kurs, som det varit lätt att mötas på och jobba med, trots att det är ett på många sätt känsligt ämne som har behandlats.

Översikt

För denna rapport har 74 uppgifter från åren 2010 till 2012 gått igenom. (2013 som är det sista året då kursen genomförs finns alltså inte med i underlaget, då dessa ännu inte inkommit.)

De är skrivna av 63 kvinnor och 9 män. I två av uppgifterna har kön inte framgått. (Diagram 1) Av de uppgifter där födelseåret framgår (vilket är 42 av de 74) fördelar de sig ungefär så att ungefär en fjärdedel är född varje årtionde från 1950-talet och fram till 1980-talet. Detta är inte ointressant med tanke på diskussionen om ”digitalt infödda” och ”digitala invandrare” eller ”turister” som tagits upp på kursen och som faktiskt så gott som samtliga också nämnt i sina uppgifter. Den yngste författaren är född 1985 och var alltså drygt tio år när internet slog igenom och har alltså levt en dryg tredjedel av sitt liv utan nätet, där många som fötts endast tio år senare kan räknas som ”infödda”. En aspekt av detta är att nätet för ”invandrarna” framför allt förknippas med arbete, medan det för de ”infödda” förknippas med avkoppling, underhållning och samvaro med kompisar. Vad detta betyder för möjligheterna att förstå varandra över generationsgränserna är ett återkommande tema i uppgifterna.

Diagram 1: Författarnas kön

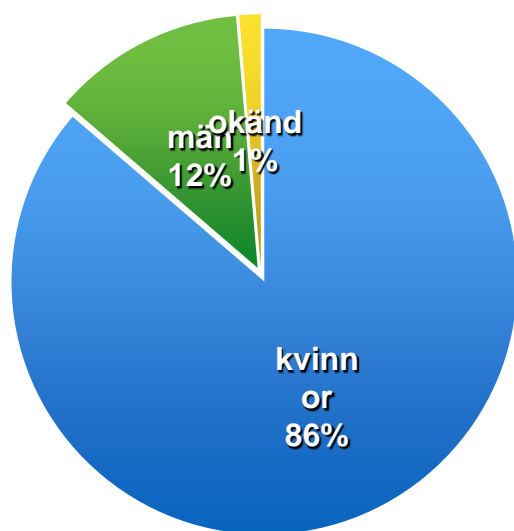
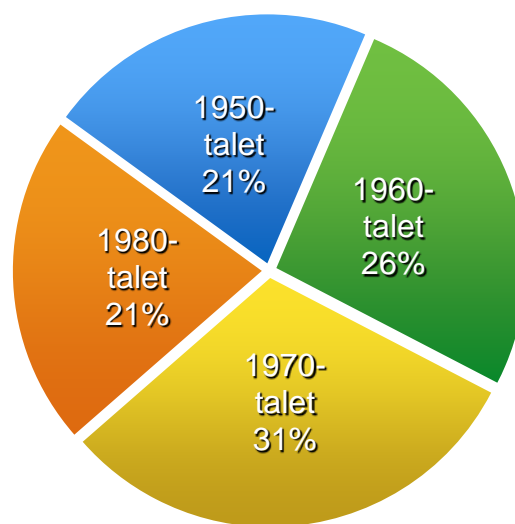

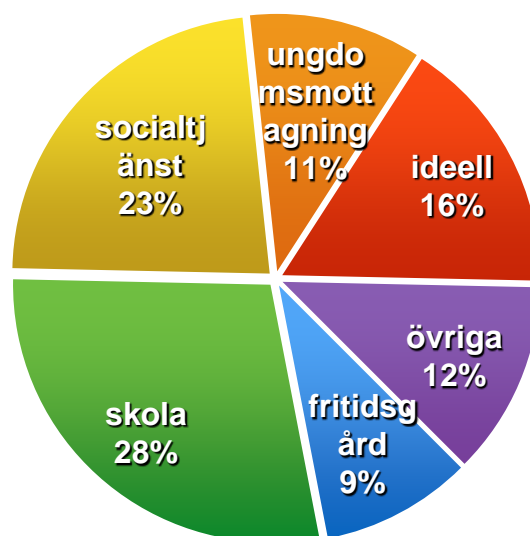
Diagram 2: Författarnas födelseår

Uppgiftsförfattarna är skolsköterskor, barnmorskor, kuratorer, lärare, fritidsledare eller arbetar i någon ideella organisation. Då yrkestitel inte alltid framgår eller alltid säger så mycket gjordes istället en sammanställning av vilken arena som deras uppgifter behandlar, som framgår av Diagram 3.

De olika yrkesgrupperna möter ungdomar i olika situationer och med olika syften på de olika arenorna. Fritidsledarens uppgift handlar om att ge ungdomar en meningsfull och utvecklande fritid, medan socialsekreteraren för det mesta möter ungdomar som hamnat i problem. Utifrån detta blir perspektiven i uppgifterna också olika.

Diagram 3: Arena

Vad handlar då dessa arbeten om? Ja, de är sinsemellan väldigt olika till så väl omfattning och utformning som innehåll. För att ge en bild av både bredden och variationen i tyngdpunkt och perspektiv som de olika arbetena har märktes de med beskrivande nyckelord. Nyckelorden formulerades utifrån läsningen. Varje arbete kunde förses med flera nyckelord, se Diagram 4.

Arbetena fick också en sammanfattande frågeställning. I vissa fall är den identisk med den frågeställning som författarna själva angett för arbetet, i andra fall en sammanfattning av denna eller, när sådan tydlig frågeställning saknas eller innehållet inte motsvarar den, en tolkning av innehållet. I några enstaka fall där innehållet var svårtolkat fick uppgiften vara utan. En sammanfattande tabell över samtliga genomgångna arbeten och deras författare som denna sammanställning bygger på, återfinns i Bilaga 2.

Uppgifter som märkts med nyckelordet ”metodutveckling” innehåller konkreta förslag på hur ett konkret material eller en konkret uppgift ska utformas eller hanteras utifrån den nya kunskap som kursen gett. De kan ha frågeställningar som: *Hur ska ett samtalsmaterial om unga, sex och internet för Svenska kyrkans personal utformas? Hur kan en temavecka på temat Unga, sex och internet se ut? Hur skall vi få en rutin för att fråga alla ungdomar som söker sig till ungdomsmottagningen om de utsatts för våld?*

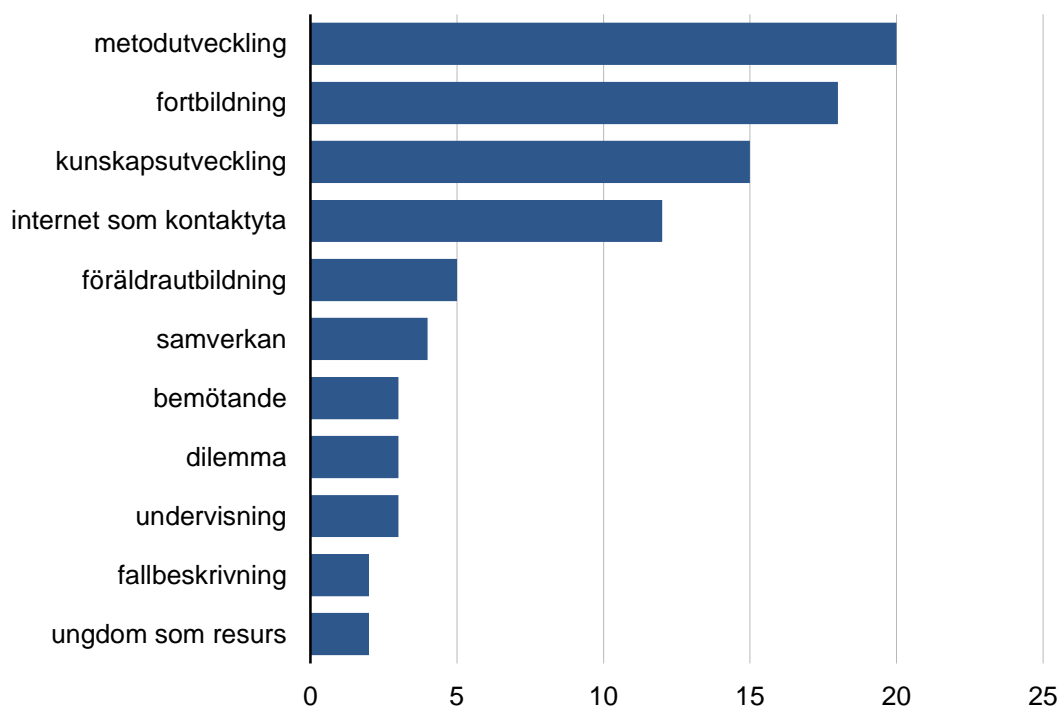
Arbetena märkta med ”fortbildning” indikerar en ambition att sprida kunskapen i arbetet och från kursen till andra yrkesverksamma, i de flesta fall till kollegor. Vissa arbeten fokuserar på något område i den egna verksamheten där författaren identifierat att det behövs mer kunskap, de är märkta med ”kunskapsutveckling”.

I arbeten märkta med ”internet som kontaktyta” behandlar författaren hur den verksamhet han/hon finns inom kan utveckla sin egen närvaro på nätet. Exempel på sådana frågeställningar är: *Hur kan vi använda internet för att skapa en kontaktyta mellan socialtjänsten och ungdomar? Hur kan vi skapa en webbplats som blir en kontaktyta till ungdomar, och särskilt till unga hbt-personer?*

Som framgick ovan så ingick det att deltagarna i sina slutuppgifter skulle formulera en handlingsstrategi som baseras på samverkan. De flesta innehåller också en sådan även om den i vissa fall är högst pliktskyldig. I de arbeten som märkts med samverkan är dock samverkan i fokus för uppsatsen som helhet.

Tre nyckelord ytterligare som kan behöva ett förtydligande: ”dilemma”, som indikerar att arbetet kretsar kring ett tydligt etiskt dilemma som författaren identifierat i den egna verksamheten; och ”fallbeskrivning”, där utgångspunkten för frågeställningen är en konkret händelse eller situation som författaren eller hans/hennes verksamhet varit i. Ett par arbeten tar också upp hur ungdomar kan användas som resurs i till exempel utbildningen av föräldrar och personal.

Diagram 4: Vanligaste nyckelord

Av den här översikten framgår bredden i uppgifterna, men också att de i hög grad är inriktade på handling och förändring på den arena de behandlar. Som läsare slås man av det stora engagemang som över lag finns hos författarna och att det är verkliga problem och möjligheter de gett sig in på att beskriva och hitta lösningar på.

Fördjupning

För att också kunna ge en något mer fördjupad bild så lästes ett tjugotal arbeten lite mer ingående. De valdes ut för att de vid den första genomläsningen på något sätt stack ut, genom sin frågeställning eller omfattning eller stil. Generellt kan man säga att de tillhör de mer genomarbetade uppgifterna. För att de inte endast ska ses som enskilda lyckade exempel så grupperades de utifrån sin arena och lästes i sammanhang av varandra. Tre av arbetena fick dock lite särskild genomlysning genom att deras författare intervjuades, för att än tydligare kunna sättas in i det större sammanhang som kursen och författarens dagliga praktik utgör.

Skolan

Lika många gånger som vi har förfasat oss, har jag suttit med känslan av att det finns saker som vi inte har förstått.”

”Vi har mött elever som visat ett sexualiserat riskbeteende online och vi har förfasat oss. Vi har stått maktlösa.

Lika många gånger som vi har förfasat oss, har jag suttit med känslan av att det finns saker som vi inte har förstått. Att vi moraliserar för att vi saknar kunskap.”

Så står det i inledningen till ett arbete skrivit av en lärare. Arbetet består av en genomgång av den kunskap som utbildningen har gett henne med särskild uppmärksamhet på nätet som möjlighet, inte minst för de grupper, exempelvis unga med utvecklingsstörning, som annars kan ha svårt att skapa

relationer, men också hur denna möjlighet också ökar risken att utsättas för sådant som man inte själv valt eller vill möta.

”När vuxenvärlden slarvigt uttrycker sig som att barn och unga ’sitter vid datorn’ eller ’flyr verkligheten’ kanske det i själva verket försiggår ett lärande som vi varken känner igen eller erkänner.” skriver hon. Och hon menar att för de vuxna är samtal och kunskap ett mer effektivt sätt för att stärka ungdomarna att kunna hantera risker och eventuell utsatthet än förbud och regler. Utbildningen har resulterat i att hon ser på datoranvändandet på ett annat sätt. Hon konstaterar i avslutningen:

”Det känns nu så självklart att de problem som finns på nätet hänger ihop med den fysiska världen. När jag tänker tillbaka på elever jag mött och som visar ett sexualiserat riskbeteende online, så står det så klart att det inte är internet som var orsaken. I ljuset av kursen ser jag att mina perspektiv har vidgats kraftigt. Innan jag ber mina elever att /.../ lägga igen sin dator för att komma in på lektionen tar jag numera den halva minuten extra, för att visa intresse för vad en elev gör på skärmen. Jag har lagt in några minuters chat-paus i mina lektioner. Jag erkänner elevernas tid vid datorn på ett annat sätt, vilket i sin tur minskat konflikterna kring datahanteringen en hel del.”

En viktig, grundläggande utgångspunkt, menar hon, är att inte se internet eller ungdomarnas användare av internet i sig självt som ett problem. Gör man det försvårar man för dem som råkar illa ut att söka stöd. Då är ”risken att vi står där med vårt vuxenperspektiv, medan ungdomarna får stå där med skammen.”

”Vi står där med vårt vuxenperspektiv, medan ungdomarna får stå där med skammen.”

Den här omprövningen av synen på ungdomars dator- och internetanvändande är kännetecknande för även övriga arbeten på arenan skolan och även på de övriga. Riskerna och övergreppen måste ses i en annan vidare kontext än datorn och internet tagna för sig. Det finns en stark vilja att föra dessa kunskaper vidare framför allt till kollegor inom skolan.

Peter Comét, född 1958 och därmed en av de äldsta bland författarna, är utbildad förskollärare men jobbar sedan många år på biblioteket (eller mediateket som de kallar det) på högstadieskolan i Nora. Hans rapport består av ett tolvpunkters program för att sprida kunskaper och insikter från utbildningen vidare till kollegorna men också till ungdomarna på skolan. Förutom informationsträffar och föreläsningar och en egen sida på facebook så innehåller det också en ommöblering av böckerna på biblioteket så det ska bli lättare för ungdomarna att hitta material som rör sexualitet.

Peter Comét gick utbildningen 2010 och när jag nu ringer honom visar det sig att det mesta av hans tolvpunkters program är genomfört, om än inte riktigt i den omfattning som han planerade. När han undersökte saken nyligen visade det sig till exempel att ungefär hälften av lärarna har använt sig av det metodmaterial som han presenterat för dem (som ingått i kursen) och flera planerar att göra det nu när de blev påmind om det.

Den lättillgängliga hyllan om ungdomar och sexualitet finns på plats i mediateket. Peter berättar: ”Min tanke var att man inte aktivt ska behöva leta efter material om sexualitet utan att det ska vara lättillgängligt. Jag har skapat två hyllor på ett ställe där de syns. När jag träffar nya elever går jag igenom speciellt de hyllorna och många är där och kikar, även om det fortfarande är skämmigt att låna för många. Jag har också gjort ett utrymme i personalrummet med motsvarande material.”

För många av arbetena som har skolan som arena har denna konkreta fråga hur kunskapen från kursen kan omsättas i undervisningen och förmedlas vidare till vuxna och elever varit i fokus.

Fritidsgården

De arbeten som har fritidsgården som arena har också de relationen vuxna-ungdomar och vuxnas bristande kunskap om den verklighet som de unga lever i på nätet som ett genomgående tema. Här ligger dock tyngdpunkten inte så mycket på kunskapsförmedling som på de konkreta hinder som kan stå i vägen för att de unga ska söka sig till fritidsgården och de vuxna som finns där och som kan ge stöd.

Ett av arbetena inriktar sig till exempel på bemötandet av unga hbt-personer, en grupp med sämre psykisk hälsa än andra ungdomar, för vilka internet har blivit särskilt viktigt för identitetsbildningen. En grupp som författaren beskriver som i stort sett osynlig på fritidsgården där hon jobbar. Hon reflekterar över varför det är så och vad de kan göra för att förändra detta genom att se normkritiskt på den egna verksamheten.

”När vuxna undviker att prata om det som känns svårt att hantera på grund av vuxna värderingar förstärker även det ungas svårigheter att hitta tillhörighet, begriplighet och hanterbarhet i det sammanhang de lever i.”

Frivilligheten som ska råda på fritidsgården kan både innebära att de unga lämnas för sig själva och att normer bland dem förblir oproblematiserade.

Unga behöver öppenhet och utrymme för att prova olika roller och testa sin sexuella identitet och könsidentitet, skriver en av författarna. Men det innebär inte att vuxna och föräldrar får glömma att det ligger i de vuxnas ansvar att ställa frågor till dem om mobbning eller sexuell kränkningar. Det är tvärtom viktigt att de vuxna är aktiva och ställer frågor, men frågor som är öppna och inte förutsätter ett visst svar.

”När vuxna undviker att prata om det som känns svårt att hantera på grund av vuxna värderingar förstärker även det ungas svårigheter att hitta tillhörighet, begriplighet och hanterbarhet i det sammanhang de lever i.”

Klara Tufvesson, född 1985 och alltså en av de yngsta författarna, granskar i sitt arbete ett material med värderingsövningar som ett nätverk av fritidsgårdar tagit fram, kallat *Join the club*.

Hon hade egentligen tänkt skriva om något annat, berättar hon. Men det här material lanserades just då hon skulle sätta igång att skriva och hon kände att det krockade fullständigt med den nya kunskap hon fått och ville därför pröva sina nya insikter emot det.

Hon kom fram till att materialet snarare utgår ifrån och stärker befintliga normer än ifrågasätter dem och därmed krymper ungdomarnas handlingsutrymme. Hon skriver:

”Att vara en vuxen att prata med är en viktig del i en fritidsledares arbete, och att jobba med värderingsövningar kan vara ett sätt att öppna upp för samtal. Men då får inte samtalet vid dessa övningar döma eller exkludera olika sorters beteenden eller människor, det skapar ingen bra grund för vidare samtal.”

”Man måste tänkta på vad man säger med alla ord i meningen.”

Hon berättar, så här två år efter kursen som hon gick 2011, att hon blivit alltmer försiktig med att använda värderingsövningar, som ju annars blivit något av en universalmetod i skolor och på fritidsgårdar för att tala om värdefrågor.

”Jag har jobbat mycket med det tidigare, men tycker att det är svårt eftersom du aldrig vet var diskussionen tar vägen. Nu bryter jag hellre ner i mindre grupper och samtal, där vår uppgift som vuxna är att problematisera och försöka visa på andra perspektiv.”

När hon ändå använder värderingsövningar är hon väldigt noga med deras utformning och vad de syftar till, och hon väljer helst övningar med öppna frågeställningar som inte kommer med färdiga exempel.

”Jag lutar mer åt idag att det är bättre att fråga så neutralt som möjligt och sedan lotsa samtalet och få ungdomar att tala om sina egna erfarenheter, inte lägga några scenarior på dem, som de måste förhålla sig till.”

Kursen hade stor betydelse för henne i utvecklingen av ett normkritiskt förhållningssätt, berättar hon. Den gav också en delvis annan syn på ungdomar internet- och mobilanvändande.

Istället för att ifrågasätta ungdomars mobilanvändande överhuvudtaget och sträva efter att skapa ”mobiltfri zoner” på fritidsgården, som många av hennes kollegor emellanåt gör, frågar hon ungdomarna vad de gör med sina mobiler. Att ha en sådan attityd menar hon skapar handlingsutrymme och ger dem själva möjlighet att ta ansvar.

”Ofta när jag frågar efter vad det är de gör med mobiltelefonerna när vi sitter och pratar, så blir reaktionen att de säger att ’oj då, nå det var inget viktigt, det kan jag ta sen’. Jag menar, vi kan ju inte tala om när ungdomarna får använda sina telefoner eller inte, särskilt inte på deras fritid. Det kan ju vara något viktigt som de håller på med.”

Hon förstår ungdomars internetanvändande bättre och kan bemöta den ensidigt negativa attityd hon menar finns hos många vuxna. Kursen gav också en fördjupad syn på ungdomars sexuella beteende, inte minst på nätet, och därmed nya verktyg att ta sig an det.

”Framför allt uppskattar jag de teoretiska kunskaperna jag fick och det normkritiska förhållningssättet som jag tycker är väldigt användbart och som jag har med mig in i diskussionerna med mina kollegor.”

Socialtjänsten

Bemötandet står i centrum även för de arbeten som har socialtjänsten som arena, men de är av naturliga skäl betydligt mer problemfokuserade. Många av arbetena är inriktat på att sprida kunskapen som utbildningen gett till kollegor. I ett av dem heter det:

”Det är viktigt att alla professionella som möter barn och ungdomar har ett väl utvecklat och genomtänkt förhållningssätt och kan samtala om internet utifrån barns och ungdomars verklighet. Socialtjänstens personal behöver särskild kunskap om riskgrupper, riskfaktorer och sexuell exponering, exploatering via internet och groomingteknikens mekanismer för kunna ge rätt stöd och hjälp till de som är i riskzon eller redan blivit utsatta.”

Att internetanvändandet och sexuell exploatering via nätet måste bli en självklar del i socialtjänstens barnavårdsutredningar, är fokus i ett annat av arbetena. Ännu mer specialiserat är ett arbete som inriktar sig på hur ungdomar som redan är eller är på väg in i människohandel kan fångas upp.

Men internet är inte endast en arena för ungdomarna som man måste ha kunskap om och känna till utan kan också vara ett verktyg som socialtjänsten kan använda i sitt uppsökande arbete, det är huvudtanken i två av arbetena. I ett av dem heter det till exempel:

”Vi har valt att öppna ett Facebook konto för att kunna sprida information om oss och vad vi kan hjälpa till med. Sidan är bland annat tänkt att vi ungdomssekreterare kan lägga ut information om oss, vårt arbete och vilka samtalspartner vi har. Vi kommer att vara tydliga med våra roller och våra skyldigheter. Facebook sidan är tänkt (i dagsläget) vara en mötes och frågekanal för ungdomarna. De kan öppet ställa frågor i forumet där alla kan se frågan och våra svar. OM det rör personliga frågor kommer vi hänvisa till mail eller chatten som finns på Facebook. Och vi kommer att erbjuda chatttider för ungdomar att ha individuella samtal med oss.”

Ungdomsmottagning

Bland arbetena som har ungdomsmottagningen som arena sticker flera av arbeta ut genom att vara gedigna kunskapsgenomgångar, där praktiken i den egna verksamheten ställs mot innehåller i utbildningen på ett sätt att man får känslan av att författarna tänker sätta uppsatsen direkt i händerna på sina kollegor och på så sätt bli en del av gemensamma kunskapandet.

Den känslan bekräftas när jag talar med en av författarna, Eva Persson kurator på ungdomsmottagningen i Västerort, Stockhom. Hon gick utbildningen 2010 och även om hennes kollegor ännu inte läst rapporten (som ännu inte är klar och godkänd, visar det sig), så är det tydligt att det problematiserande och kritiska förhållningssättet till vad som styr bemötandet på ungdomsmottagningen som präglar rapporten lever vidare och är en del av kulturen i verksamheten. Hon skriver, till exempel:

”Behöver vi på ungdomsmottagningen ställa fler frågor kring att vara förövare - och på vilka sätt behöver vi fråga för att få svar? Killar som är utsatta för övergrepp eller har haft sex mot ersättning söker sig i liten utsträckning till BUP och även till ungdomsmottagningen i Västerort – hur kan vi nå dem? Vad kan hindra ungdomar, och skiljer sig hindren mellan olika grupper, från att söka stöd. Vilka faktorer kan underlätta för killar, tjejer, ungdomar som beskriver sig tillhör HBT-gruppen att söka stöd.

/.../

Jag påminns om vikten av att vi som ungdomsmottagning fördjupar våra kunskaper ytterligare inom detta område, och också att vi på olika sätt visar detta på mottagningen och på vår hemsida, så att ungdomar som känner osäkerhet och har frågor kring sin sexuella läggning och även köns-identitet känner sig än mer välkomna till vår mottagning. Det handlar i hög grad om att ställa frågor som också innefattar homo-bi och transsexualitet och inte i vårt frågande fastna i heteronormativitet.”

Det Eva Persson framför allt lyfter fram som positivt med utbildningen var den starka forskningsanknytningen. Hon fick till exempel en aha-upplevelse av siffrorna om antalet killar som haft sex mot ersättning och ett resultat av kursen var att de nu har med en fråga om det vid inskrivningssamtalen på mottagningen.

”Man kan ju ha sådan kunskap någonstans i bakhuvudet, men när de aktualiseras så här på en kurs, så får man en knuff att se till att insikten får konsekvenser för verksamheten.”

Ideella arenor

Bland de lästa arbetena är det flera som är skrivna av personer som jobbar i Svenska kyrkan, som möter många ungdomar bland annat i samband med konfirmationen. För några av dem blev det så kallade Bjästa-fallet som uppmärksammades i media för ett par år sedan en väckarklocka, då kyrkans agerande kom att ifrågasättas av många och visade på en bristande insikt i frågor som rör ungas sexualitet och internet.

Att delta i denna kurs blev härigenom en del i att lyfta upp frågorna och bearbeta dem i kyrkans organisation. Fyra av deltagarna i utbildningen hjälptes åt att sammanställa materialet *Våga prata - ett diskussionsmaterial för arbetslag i Svenska kyrkan om ungas sexuella identitet samt sexuella övergrepp, i relation till sociala medier*, för att sprida i första hand till församlingarna i Härnösands stift. Materialet innehåller både en hel del fakta men också diskussionsövningar på teman som online/offline, sexuella övergrepp, hbt, nätvandring och sociala medier.

En annan ideell verksamhet som finns representerad bland uppgifterna är BRIS (Barnens rätt i samhället). Här görs en genomgång av den obligatoriska utbildning som deras ideella jourare går igenom med förslag på hur den kan utvecklas utifrån den nya kunskap som kursen gett.

Två av de arbeten som lästes extra har skrivits av medarbetare i Tjejjourens verksamhet. Tjejjouren finns både med ett uppsökande och opinionsbildande arbete på nätet (tjejjouren.se) och som lokala föreningar med både uppsökande verksamhet och lokaler dit många tjejer som råkat illa ut söker sig.

”det kräver mycket arbete för att ta in en ny aktör i sitt arbete. En aktör som arbetar på ett helt annat sätt än det man är van vid.”

Det första av dessa arbeten sysslar med frågan om hur förutsättningarna för samverkan mellan en ideell verksamhet på nätet och den kommunala verksamheten av professionella vuxna kan se ut. Eftersom jourtjejerna möter tjejer med svåra problem är det ofrånkomligt med kontakt med kommunerna. Svårigheterna består bland annat i att ”man på kommunal nivå har arbetat som de gör väldigt länge och det kräver mycket arbete för att ta in en ny aktör i sitt arbete. En aktör som arbetar på ett helt annat sätt än det man är van vid.”

I det andra arbetet sätts kunskapen från kursen och de idéer som styr den egna verksamheten i spel. Här behandlar Elin Hedén frågan om sexuell exploatering och pornografi på nätet i relation till den egna organisationens ställningstagande mot pornografi och dess bemötande av de tjejer som söker stöd på tjejjouren. Hon skriver:

”Som jag tidigare nämnt så tar vår organisation avstånd från pornografi och ser det som våld mot kvinnor. En relevant frågeställning i sammanhanget är om det går att förena ett sådant förhållningssätt med ambitionen att skapa förtroende hos den ökade andelen tjejer med erfarenhet av att porrsurfa och de som väljer att exponera sig sexuellt på nätet. Vi bör ha som mål genom vårt bemötande att synliggör denna målgrupps erfarenheter på bästa sätt, samt bör beakta att det inom denna grupp kan finnas offer för grooming och sexuella övergrepp.

/.../

Frågor som utifrån vårt ställningstagande bör diskuteras vidare är hur vi utifrån ett feministiskt perspektiv kan se på tjejers ökade pornografikonsumtion. Är det att betrakta som ett bakslag eller kan det finnas positiva inslag i att tjejer uttrycker en större nyfikenhet på sex och därmed har vidgat sitt sexuella handlingsutrymme? Som feministisk rörelse vill vi bidra till en större öppenhet kring sex och ett normkritiskt tänkande. Vårt syfte är att genom attitydförändrande arbete bidra till att tjejers möjligheter att fritt få uttrycka sin sexualitet utan risk för övergrepp, fördömande och ryktesspridning.”

Elin Hedén landar själv i att man bör ha en fortsatt kritisk hållning till pornografi och på så sätt stå för en motbild, men det är först genom att ha genomlyst frågan från flera olika perspektiv.

Elin Hedén har arbetat på Föreningen Kvinnohuset i Västerås sedan hon var med och startade tjejjouren där år 2000. Hon gick kursen 2012 och berättar att den gav henne mycket ny kunskap som hon har nytta av.

”Jag har inte varit så insatt i hur nätet används mer än från den negativa synpunkt som vi möter i vårt arbete. Men nu kan jag förstå det de tjejer vi möter beskriver i en större kontext.”

Anledningen att hon valde att skriva om pornografi och bemötande förklarar hon så här:

”Under min tid på tjejjouren har jag mött väldigt många tjejer som varit utsatta för sexuella övergrepp och dem som haft sex som självskadebeteende varav en del i gråzonen för prostitution, så jag tänkte att den exponeringskulturen och ökade konsumtionen av porr är relevant för vårt arbete och ville utreda frågan mer. ”

Hennes arbete grep också in i en diskussion som var väldigt levande i organisationen. Det fick den direkta konsekvensen att vissa formuleringar på tjejjouren.se kring pornografi ändrades.

”Tjejjouren har en större kunskap idag och det påverkar hur vi lyfter de här frågorna och pratar om dem och tar in tjejers erfarenheter. ”

”Vår inställningar är att sexualiteten ska vara befriad från normer och maktuttryck medan man ju inom porrindustrin förhålls det motsatta. Utifrån det perspektivet är det intressant att fråga vad det innebär för tjejers sexuella utveckling och identitet att man konsumerar en stor mängd pornografi, på samma sätt som man frågat sig vad det innebär att killar socialiseras in i de värderingar porren förmedlar.”

Denna fördjupade läsning av några av arbetena stärker bilden av att kursen och arbetet med slutuppgiften gripit in deltagarnas vardagsverklighet och också bidraget till att utveckla deras praktik på ett ibland väldigt påtagligt sätt.

Sammanfattande slutsatser

Av sammanställningen och exemplen i denna rapport har framgått att deltagarnas slutuppgifter visar en stor bredd till sitt innehåll. Det finns teman som är gemensamma för många – hur en generation vuxna som är ”invandrare på nätet” kan förstå de ungdomar som där är ”infödda” till exempel. Även entusiasmen över den nya kunskap man fått av kursen och det engagemang med vilket man griper sig ann sina frågeställningar är något som färgar en majoritet av dem.

Men det som ändå framför allt slår en som läsare är hur tydligt slutuppgifterna är knutna till de egna sammanhangen och den egna praktiken. Det är dess problem som är i fokus. Därför blir den egna yrkesrollen och den arena man verkar på styrande för innehållet i uppgiften.

Många beskriver uttryckligen hur kursen fått dem att se och agera på nya sätt. Något som också bekräftas av de intervjuer som gjorts. Om det är någon allmän problematik som aktualiseras av de genomgångna uppgifterna skulle det i så fall vara svårigheterna med samverka mellan olika aktörer. Men då får man läsa ganska mycket mellan raderna eftersom samverkan – som skulle vara en del av slutuppgiften – av många är högst pliktskyldigt behandlad. Ett sätt att tolka det skulle vara att författarna drar sig för att fördjupa detta eftersom man vet att det är komplicerat. I några av de lästa uppgifterna lyfts också samverkan fram konkret som ett problem, exempelvis mellan ideella och professionella aktörer som i det ovan citerade arbetet. Flera av uppgiftsförfattarna beskriver hur de genom att ha fått möjligheten att gå denna kurs blivit något av arbetsplatsens och inte sällan hela kommunens expert på området. Sett i ljuset av att samverkan kan vara svår att få till stånd kan en sådan roll bli komplicerad för den enskilde. Många uttrycker också en önskan att fler av kollegorna fått möjlighet att gå kursen för att de då skulle kunnat söka stöd hos varandra.

Någon slutgiltig bedömning av effekten av denna kurs går naturligtvis inte att göra med deltagarnas slutuppgifter som underlag, men att kursen för många deltagare haft stor betydelse är tveklöst. Likaså att deltagarna genom sina slutarbeten själva bidraget till samhällets gemensamma kunskapsutveckling kring unga, sex och internet genom att sprida sina nya kunskaper i de lokala sammanhang som de står i.

Bilaga 1: Formulering

Slutuppgiftens formulering

Slutuppgiften avser att stärka dig i din profession och hjälpa dig utveckla tankeverktyg som du kan ha nytta av i din praktik. Vi vill även se att du har tagit till dig kursens innehåll och tagit del av litteraturen.

Välj ut en speciell och väl avgränsad situation eller ett problem i din praktik som har relevans för kursen. Beskriv sedan situationen dels som du såg den när den inträffade, dels som du ser den nu, efter kursen.

Utifrån denna beskrivning ska du formulera en förebyggande handlingsstrategi som ska baseras på samverkan. Du ska formulera en handlingsstrategi för din praktik med förslag på hur man skulle kunna gå vidare, dvs lösa problemet eller påbörja ett arbete relaterat till den situation eller det problem du har beskrivit. Det kan vara en övergripande policytext, t ex något som ändå måste finnas på din arbetsplats eller som du själv tycker saknas. Det kan även vara en konkret plan för ett utbildningstillfälle, en krissituation eller ett mer långsiktigt arbete.

Avslutningsvis ska du problematisera det du skrivit under punkterna 1 och 2. Med problematisera menar vi att du ska diskutera, reflektera över din lärandeprocess och din professionella roll.

Inled texten med en kort beskrivning av problemet och hur du ser på det i ljuset av kursen. Här ska du hänvisa till kurslitteraturen, minst fem av böckerna ska finnas med i din rapport och i en referenslista. Utöver detta kan du gärna referera till föreläsningar och referenslitteratur. Det är förstås möjligt att använda annan litteratur än den som ingår i denna kurs när du reflekterar över dina resultat. Därefter ska du formulera en förebyggande handlingsstrategi som ska bygga på samverkan.

I alla delar ska relevanta referenser finnas med, det vill säga att din text ska vara förankrad i kurslitteraturen. När du beskriver problemet eller situationen ska du relatera beskrivningen till kurslitteratur, liksom när du berättar hur din uppfattning av det du observerat har påverkats av kursen. Hur kan denna situation förklaras? Vilka slutsatser kan du dra?

Bilaga 2: Analysmaterialet

Nummer	Född	Kön	Titel	Arena	Frågeställning	Taggar
11	1952	kvinn	skolskötarska	skolan	Vad ska jag ställa för frågor till ungdomar kring sex och internet när du kommer på sina hälsobesök?	metodutveckling
22	1952	kvinn	lärare	skolan	Hur kan en temavecka på temat Unga, sex och internet utformas?	metodutveckling
12	1954	kvinn	lärare	skolan	Hur kan vi jobba ämnesövergripande på skolan kring sociala medier, jämställdhet, sex och samlevnad?	metodutveckling
4	1956	man	förskollärare	bibliotek	Hur kan material om sexualitet och kärlek bli mer tillgänglig? Hur sprider jag kunskap om ungas internetanvändande till de som arbetar med ungdomar i kommunen?	fortbildning, tillgänglighet
8	1957	kvinn	barnmorska	ungdomsmottagning		
31	1958	kvinn	kurator	ungdomsmottagning	Hur kan vi forma vårt bemötande så att fler vill komma och vågar berätta om sina erfarenheter?	bemötande
33	1958	kvinn	lärare	skolan	Hur kan ett program som vänder sig till tjejer med funktionsnedsättning utformas för att förebygga exploatering på nätet?	metodutveckling, undervisning
34	1958	kvinn	lärare	skolan		
50	1958	kvinn	fritidsledare	föräldrastödjande program	Hur kan det material vi använder förbättras i avseende på ungas identitetsutveckling, internetanvändande och risk för att skapa skam hos ungdomar?	metodutveckling
18	1961	kvinn	ideell	utbildning för ideella	Hur bör materialet för vår utbildning ändras utifrån kunskapen om hur ungas värld ser ut på nätet?	metodutveckling
23	1961	kvinn	socialsekreterare	stödcentrum för unga brottsoffer	Hur kan vi arbeta med unga som utsatts för brott på nätet?	metodutveckling
26	1961	kvinn	skolskötarska	skolan	Hur kan vi öka vår egen kunskap om unga, sex och internet?	fortbildning, kunskapsutveckling
29	1961	man	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan jag sprida kunskap till mina kollegor om unga, sex och internet?	fortbildning
2	1964	kvinn		svenska kyrkan		
28	1965	kvinn	fritidsledare	fritidsgård		
37	1965	kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan vi utveckla bemötande av människor som vi misstänker varit utsatt för människohandel	metodutveckling, kunskapsutveckling
38	1965	kvinn	ideell	svenska kyrkan	Hur kan vi bli mer närvarande för unga på nätet?	internet som kontaktyta
16	1966	man	lärare	skolan	Hur kan jag utforma lektioner om internet och utsatthet för sjundeklassre?	metodutveckling
13	1967	kvinn	barnmorska	ungdomsmottagning	Hur förmedlar jag min nya kunskap och mina nya perspektiv om de ungas vardag på nätet till mina kollegor så att de påverkar mötet med ungdomar?	fortbildning, bemötande
9	1968	kvinn	lärare	skolan	Vad innebär internet för en minoritetsgrupp som döva i termer av möjligheter och risker?	kunskapsutveckling
56	1970	kvinn				
27	1971	kvinn	ideell	BRIS	Hur kan utbildningen för ideella vuxna som möter barn utvecklas så att också ungdomars användande av nätet blir en del?	metodutveckling
63	1973	man	lärare	skolan	Hur kan jag nå ut med kunskapen från utbildningen till mina kollegor?	fortbildning
1	1975	kvinn	församlingspedagog	svenska kyrkan	Hur ska ett samtalsmaterial om unga, sex och internet för svenska kyrkans personal utformas?	metodutveckling
14	1975	kvinn	fritidsledare	fritidsgård	Hur kan vi få bort den ensidiga problematiseringen kring de ungas internetanvändning?	kunskapsutveckling
61	1975	kvinn	fritidsledare	fritidsgården	Hur kan vi skapa en dialog istället för att förbjuda när det gäller hur ungdomarna använder nätet?	dilemma, kunskapsutveckling
44	1976	kvinn	ideell	tjejjouren	Utgör vårt ställningstagande mot pornografi ett problem för bemötandet av tjejer utifrån de erfarenheter de har av pornografi och sexuell exponering?	dilemma, kunskapsutveckling
73	1976	kvinn	barnmorska	högskolan	Hur kan högskolan utveckla en utbildning för yrkesverksamma om unga, sex och internet?	fortbildning
21	1977	kvinn	lärare	skolan	Vad innebär internet för en minoritetsgrupp som döva i termer av möjligheter och risker?	kunskapsutveckling
17	1978	kvinn	lärare	skolan	Hur kan jag tillsammans med ungdomar skapa fortbildning för mina kollegor om internet?	ungdomar som resurs, fortbildning
6	1979	kvinn	ideell	tjejjouren	Hur kan vi utveckla vår närvaro på nätet utifrån kunskapen om unga, sex och internet?	internet som kontaktyta
52	1979	kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan personal inom socialtjänsten få en ökad kompetens i hur internet kan användas som ett verktyg i sitt arbete med att möta barn och unga?	internet som kontaktyta
66	1979	kvinn	fältassistent	socialtjänsten	Hur kan vi använda sociala medier?	internet som kontaktyta
68	1981	kvinn	familjepedagog	socialtjänsten	Hur kan vi skapa en webbplats som blir en kontaktyta till ungdomar, särskilt unga hbt-personer?	internet som kontaktyta
24	1982	kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan en utbildning i HBT utformas för att förbättra socialtjänstens arbete?	fortbildning, metodutveckling
45	1982	kvinn		socialtjänsten	Hur kan ett stödjande arbete riktat mot unga med erfarenhet av sex mot ersättning utformas på nätet?	internet som kontaktyta
65	1982	kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Ska socialtjänsten jobba uppsökande på nätet?	internet som kontaktyta, kunskapsutveckling
20	1983	kvinn	socialsekreterare	ung resurs	Hur kan vi använda sociala medier i vår relation till ungdomar?	internet som kontaktyta
46	1983	kvinn	fritidsledare	fritidsgård	Hur kan fritidsgården bli en plats där även unga hbt-personer känner sig välkomna och sedda?	bemötande
74	1983	kvinn	tjänsteman	Ideella organisationer	Hur kan frivilligorganisationer utveckla hiv/STI-preventivt arbete på nätet?	metodutveckling, internet som kontaktyta

Nummer	Född	Kön	Titel	Arena	Frågeställning	Taggar
19	1984	kvinn	tjänsteman	ungdomsstyrelsen	Hur kan barns och ungas åsikter och erfarenheter bättre tas tillvara i vårt arbete?	ungdomar som resurs
42	1985	kvinn	fritidsledare	fritidsgård	Hur kan det metodmaterial vi använder ändras för att bli normkritiskt och sätta tilltro ungas tilltro till egen reflektion?	metodutveckling
5		kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan frågeställningar om sex och internet tydligare lyftas in i socialtjänstens barnavårdsutredningar?	metodutveckling
7		kvinn	skolsköterska	skolan	Vilken datorerna och vilka internetsidor använder ungdomar på en gymnasiesärskolan?	undersökning
10		kvinn	kurator	skolan	Hur utformar vi ett föräldramöte kring unga, sex och internet?	föräldrautbildning, metodutveckling
15		kvinn	kurator	skolan	Hur kan vi på skolan förebygga att elever råkar illa ut på nätet?	metodutveckling, kunskapsutveckling
25		kvinn		ung resurs	Hur kan vi använda oss av sociala medier i vår kontakt med ungdomar?	internet som kontaktyta
30		kvinn	lärare	skolan	Hur kan vi som pedagoger förstå användningen av internet och förebygga riskerna för sexuell exploatering bland unga med utvecklingsstörning?	fortbildning, kunskapsutveckling
32		kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan vi samverka för att ge ungdomar bättre stöd?	samverkan
35		kvinn	familjevägledare	familjecentrum		
36		man	lärare	skolan		
39		kvinn	ideell	tjejjouren	Hur kan samverkan mellan tjejjourenernas ideella verksamhet och den kommunala verksamheten utvecklas trots de svårigheter som finns?	samverkan
40		man	fritidsledare	skolan	Hur kan jag sprida kunskap om unga, sex bland unga, skolans personal och föräldrar?	fortbildning, föräldrautbildning
41		kvinn		skolan	Hur kan en fortbildningsinsats för lärare om unga, sex och internet se ut?	fortbildning
43		kvinn	ideell	ideell förening	Hur ska en utbildningsdag kring sex mot ersättning se ut?	fortbildning, undervisning
47		kvinn	kurator	socialtjänsten	Hur kan vi använda internet för att skapa en kontaktyta mellan socialtjänsten och ungdomar?	internet som kontaktyta
48		kvinn		ungdomsmottagning	Hur skall vi få en rutin för att fråga alla ungdomar som söker sig till ungdomsmottagningen om deras utsatthet för våld?	metodutveckling, kunskapsutveckling
49		kvinn	kurator	ungdomsmottagning	Hur ska ungdomsmottagningen bli bättre på att gåns upp ungdomar som far illa på nätet eller som använder sex som självskadebeteende?	kunskapsutveckling, dilemma
51		kvinn		skolan		
53			socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan ungdomars användande av internet tas upp i socialtjänstens utredningar?	kunskapsutveckling, metodutveckling
54		man		ungdomsmottagning	Hur kan vi samarbeta med skolan för att nå ungdomar med information om sexualitet?	samverkan
55		kvinn	utvecklingsledare	kommun	Hur kan man arbeta preventivt i en kommun kring unga, sex och internet?	fortbildning, samverkan
57			soscionom	socialtjänsten	Hur kan vi öka medvetenheten bland våra kollegor gällande ungdomar som ger sex mot ersättning?	fortbildning
58		kvinn	enhetschef	socialtjänsten	Hur kan vi utbilda för ett gott föräldraskap på nätet?	föräldrautbildning
59,1		kvinn	konfirmandkonsulent	svenska kyrkan	Vad kan vi lära om kyrkans agerande i det sk Bjästaafallet?	fallbeskrivning
59,2		man	konfirmandkonsulent	svenska kyrkan	Hur kan vi öka kunskapen om unga, sex och internet bland de som arbetar i kyrkan och stärka dem i mötet med barn och unga på nätet?	fortbildning
60		man	kurator	ungdomsmottagning	Kan man skapa ett it-baserat forum för samverkan för yrkesverksamma kring problem sex mot ersättning?	internet som kontaktyta
62		kvinn	fritidsledare	fritidsgården		
69		kvinn	barnmorska	ungdomsmottagning	Hur kan en informationsbroschyr om unga, sex och internet för föräldrar utformas?	föräldrautbildning
70		kvinn	lärare	skolan	Hur kan en temadag om unga, sex och internet utformas?	undervisning
71		kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur sprider jag kunskapen om ämnet bland mina kollegor i socialtjänsten?	fortbildning, kunskapsutveckling
72		kvinn	fritidsledare	fritidsgård	Hur kan vi skapa kontaktytor till föräldrarna till de barn som besöker fritidsgården?	föräldrautbildning
75		kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Hur kan man integrera internet som en arena för risker för utsatthet och övergrepp i socialtjänstens arbete med ungdomar och föräldrar?	metodutveckling, fortbildning
76		kvinn	socialsekreterare	socialtjänsten	Vilka kunskaper behöver personalen på socialkontoret ha för att kunna arbeta med ungdomar och föräldrar gällande skydd och risker med internetanvändning?	fortbildning, kunskapsutveckling

Bilaga 5

Inbjudan: Unga män, sexuella övergrepp och maskulinitet

Vi vill att Du deltar i ett viktigt samtal...

Under två dagar vill vi att **Du** tillsammans med andra kompetenta personer ska samtala kring pojkars och unga mäns utsatthet och användning av våld i allmänhet och sexuellt våld i synnerhet.

I dag har vi relativt god kunskap om flickors och unga kvinnors utsatthet för sexuellt våld. Det finns forskning, men främst en klinisk erfarenhet. Flickor och unga kvinnor söker samtalsstöd för att bearbeta sina erfarenheter. Däremot vet vi mindre om hur flickor och unga kvinnor utsätter andra för sexuellt våld. Det är vi inte lika effektiva på att fånga upp.

Vi vet en del om pojkars och unga mäns sexualiserade våldsanvändning utifrån att flickor och kvinnor har berättat om det, men vi har inte lika många berättelser från pojkar och unga män själva som uttalar sig om sin våldsanvändning. Möjligtvis finns berättelser från de unga män som blivit dömda för sin våldsanvändning. Än mindre vet vi om pojkars och unga mäns utsatthet för sexuellt våld. Ska vi tro statistiken blir i princip unga män utsatta för sexuellt våld, men så är inte fallet.

Unga kvinnor är fortfarande mer utsatta än killar, men eftersom vi inte forskat om unga mäns utsatthet och att de inte heller väljer att söka stöd på samma sätt som tjejer har vi även mindre klinisk kunskap om unga mäns utsatthet.

Hur vi ska flytta fram positionerna kring unga mäns utsatthet och användning av sexuellt våld, kommer vi samtala om på Sättra Bruk 3 - 4 oktober 2013. Vad behöver vi göra för att tystnaden kring framför allt unga mäns utsatthet för sexuellt våld bryts. Så att de inte behöver leva halva sitt liv innan de söker stöd. Vad gör vi idag och vad behöver vi förbättra för att nå pojkar och unga män som utsätter och blir utsatta för sexuellt våld.

Om Du har en fråga eller ett tema som rör – pojkar/unga män, maskulinitet och sexuellt våld/övergrepp - som Du tycker att vi ska diskutera dessa dagar förmedla dina tankar till mig – Lena Berg eller Karen Austin – så kan vi ta med dem i planeringen av dessa två dagar.

Allt om seminariet på Sättra Bruk www.ungdomsstyrelsen.se/ungasexvald

Program (Dag 1): Unga män, sexuella övergrepp och maskulinitet

Spetskompetensutbildning 3-4 oktober 2013 på Sätra Bruk Unga män, sexuella övergrepp och maskulinitet

Program 3 oktober

(Du blir hämtad vid järnvägsstationen i Töreboda)

12.30	Lunch
13.30	Karen Austin berättar om syftet med dagen Kort presentation av alla
14.15	Lena Berg, sociolog och kurator, sätter in frågan om unga, maskulinitet och sexuella övergrepp i ett kunskapsbaserat sammanhang med hjälp av andras och egen forskning
15.00	Fika
15.30	Varför just jag? Om unga män som offer och förövare och om funktionshinder och övergrepp. Olof Risberg, psykolog på Pojkmottagningen i Stockholm presenterar deras arbete med unga män.
17.00	Maria Billinger presenterar Ungdomsstyrelsens kartläggning av föreningslivets insatser för att förebygga sexuella övergrepp och kränkningar mot flickor och pojkar
17.30	Middag
18.30	I arbetsgrupper utifrån frågeställningarna: Vad har vi för erfarenheter av att samtala med killar och unga män när det gäller sexuella övergrepp. Vad finns det för utmaningar? Hur långt har man kommit när det gäller forskning på området. Vad saknas? Vad finns det för erfarenheter i gruppen av att samtala med unga män när det gäller sexuell kommunikation, maskulinitetsnormer, rollfördelning och övergrepp? Hur möjliggöra för unga män att berätta om våldtäkt och sexuellt tvång? Hur jobbar vi förebyggande och hur jobbar vi i behandling?
20.00	Slut för dagen och fria aktiviteter

Program (Dag 2): Unga män, sexuella övergrepp och maskulinitet

Spetskompetensutbildning 3-4 oktober 2013 på Sättra Bruk Unga män, sexuella övergrepp och maskulinitet

Program 4 oktober

- 09.00 Eirik Junge Eliassen från SMISO, Stottesenter mot incest og seksuelle overgrep i Tromsø, Norge berättar om deras arbete med män som är utsatta för sexuella övergrepp
- 11.00 Fika
- 11.15 Redovisning i storgrupp vad som diskuterats (Dokumenteras av Lennart Nylund)
- 12.45 Avrundning och lunch
- 13.30 Transfer till Töreboda.

Illustration: Sofie Kindahl

Ett filter i huvet

Så pratar du med unga (och deras oroliga föräldrar) om risker och om hur man bör bete sig på nätet. Hellre ett filter i huvet än ett i datorn.

Utbildningsdag 7 november 2013 Fryshuset i Stockholm

Program

09.30 Morgonfika

10.00 Ungdomsstyrelsen – vad vi är, vad vi vet och vad vi gör

10.20 Surfa Lugnt – så jobbar vi för att öka vuxnas kunskap om ungas vardag på nätet

10.30 Vad du som förälder och lärare bör ha koll på – Johnny Lindqvist, expert på ungas kommunikation via nätet, visar en ny powerpoint från Surfa Lugnt skapad för föräldramötet i skolan.

12.00 Lunch

13.00 Vad du som ung bör ha koll på – Helena Meyer från Fryshusets nätvandrare visar en ny powerpoint från Surfa Lugnt som vänder sig till unga.

14.30 Fika

14.50 Stöd och vägledning för utsatta unga – Åsa Sandler och Mia Faber presenterar nya webbsidor på UMO.se för ungdomar som har eller riskerar att råka illa ut på nätet.

15.30 Avslutning

Utbildningsdagen är **kostnadsfri**. Vi bjuder på lunch och fika.

Information och anmälan www.ungdomsstyrelsen.se/filter

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

UMO **surfaLugnt.se**

FRYSHUSET
NÄTVANDRARE

Bilaga 7

Bildspel: Ett filter i huvet – UNGA (12 sidor)

Ett filter i huvet

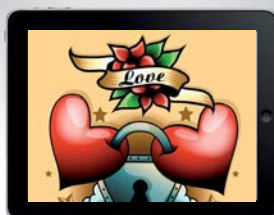
surfaugnt.se

Varför behövs den här föreläsningen?

surfaugnt.se

Kärlek på nätet

surfaugnt.se

Unga, sex och Internet

Ett ämne som stör, berör och upprör!

- Skyll aldrig på den utsatta!
- Lägg skulden där den hör hemma!

surfaugnt.se

Vad är ok?

OK

- Visa sig naken frivilligt
- Vara naken på bild
- Vara sexuellt aktiv
- Testa olika typer av sex
- Lex webcam-sex, oralsex eller annan ömsesidig sex
- Klä sig utmanande
- Att söka uppmärksamhet

INTE OK

- Sprida bilder mot någons vilja
- Ta bilder i smyg på någon i en sexuell situation
- Utnyttja någon sexuellt
- Att kalla andra för nedsättande och kränkande saker

surfaugnt.se

Värt att tänka på

- Ett påstående är inte sant bara för att det gör mig arg!
- Ett påstående är inte sant bara för att det äcklar mig!
- Även om det är sant, och det äcklar mig betyder det inte att det är rätt att sprida det!

surfaugnt.se

Varför ifrågasätter vi inte?

- Om vi hör ett påstående tillräckligt många gånger så måste det ju vara sant
- Vi vill så gärna tro att det vi läser är sant!
- Det är en överlevnadsmekanism
- Vi använder fantasin när vi saknar kunskap

surfaugnt.se

Ett filter i huvet

...är bättre än ett i datorn!
Hur pratar jag med
unga om sexuell utsatthet
på Internet?

surfaugnt.se

Unikt samarbete mellan företag, myndigheter & ideella organisationer med regeringens stöd

surfaugnt.se

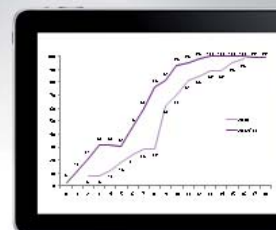
Hur ser ungas nätvardag ut?

- Internet är en naturlig del av ungas vardag.
- Användarna blir yngre och yngre.
- En majoritet av de unga har aldrig blivit utsatta för kränkningar via nätet.
- Men alla är på nätet.
- Du behövs där du med.

surfaugnt.se

Använder internet några gånger i veckan eller oftare, 2010 & 2012/13

surfaugnt.se

50% av 3åringarna är online.

surfaugnt.se

Upplägg

- Att vara vuxen på Internet
- Varför gör vi som vi gör på Internet?
- Vilka sidor finns?
- Risker
- När det har hänt

surfaugnt.se

Vuxen närvaro på Internet.

- Vuxen närvaro på Internet behöver inte alltid handa om att vara aktiv online.
- Att vara "mentalt digitalt närvarande" är minst lika bra. Det vill säga att man känner sig trygg i hur ungas nätvardag ser ut.
- Det är viktigt att barn och unga kan komma prata med en vuxen samtalspart på nätet eller utanför om de vill och behöver.

surfaugnt.se

Bilaga 8

Digitala annonser: Om saker som händer på nätet

Hon vill att jag ska göra saker framför camen, men jag litar inte på henne.

Om saker som händer på nätet
www.umo.se

Här är några personer som har varit med om olika saker på nätet. En del har bara varit med om bra saker. Andra har råkat ut för något som är jobbigt. Klicka på personerna på bilden. Läs om vad som har hänt dem. Läs också de råd de får om hur de ska göra. Visa klickbara fä...

Gilla · Kommentera · Dela 47

Sainabou N Lovato, Mohadez Barrow, Lisa Linnéa Larsson och 37 andra gillar detta.

UMO har delat en länk
den 20 november 2013 i närheten av Stockholm

Vad gör man om man har skickat bilder till någon, och ångrar sig?
Vad ska man tänka på innan man lägger ut bilder på sig själv?

I UMO:s nya bildspel får du tips och råd om saker som händer på nätet.

Jag ångrar att jag skickade bilder ...

Om saker som händer på nätet
www.umo.se

Här är några personer som har varit med om olika saker på nätet. En del har bara varit med om bra saker. Andra har råkat ut för något som är jobbigt.

Gilla · Kommentera · Dela 84 4 24

41 648 personer har sett det här inlägget ✓ Marknadsföring avslutad

UMO har delat en länk
den 3 december 2013

Har du blivit kär i någon på nätet? UMO ger råd och tips om vad man kan tänka på om man ska träffa någon som man har lärt känna på nätet. Kolla bildspelen och läs tipsen!

Jag har träffat en kille på nätet. Han verkar schysst. Nästa helg ska vi ses för första gången ...

Om saker som händer på nätet
www.umo.se

Här är några personer som har varit med om olika saker på nätet. En del har bara varit med om bra saker. Andra har råkat ut för något som är jobbigt. Klicka på personerna på bilden. Läs om vad som har hänt dem. Läs också de råd de får om hur de ska göra.

Gilla · Kommentera · Dela 56 14

31 440 personer har sett det här inlägget ✓ Marknadsföring avslutad

Bilaga 9

Bildspel: Om saker som händer på nätet

Att döja sitt besök Lyssna Anpassa Webbkartor Ordlista Andra språk

UMO

din ungdomsmottagning på nätet

Sök hela sajten Hitta mottagning

Sök på hela UMOs innehåll: artiklar, mottagningar och frågor & svar **Sök**

Följ UMO på Facebook!

Kroppen Kärlek & vänskap Sex Jag Familj Alkohol, tobak, droger Våld & kränkningar Att må dåligt Att ta hjälp

Start Kärlek & vänskap **Om saker som händer på nätet**

Panik - Lämna sidan!

Om saker som händer på nätet

Här är några personer som har varit med om olika saker på nätet. En del har bara varit med om bra saker. Andra har råkat ut för något som är jobbigt.

Klicka på personerna på bilden. Läs om vad som har hänt dem. Läs också de råd de får om hur de ska göra.

Visa klickbara fält

Kärlek & vänskap

- Pussar, kyssar och hångel
- Förälskelse och kärlek
- Bildspel: Vad händer i kroppen när man blir förälskad?
- Bra med att vara ihop
- Svartsjuka**
- Våld är inget tecken på kärlek
- Hur träffar man någon att bli ihop med?
- Kärlek på nätet
- Att tänka på när man umgås på nätet
- Bildspel: Träffas första gången utanför nätet**
- Bildspel: Om saker som händer på nätet**
- Stina möter kärleken på nätet
- Bli ihop
- Bra med att vara singel
- Om det tar slut**
- UMO frågade: Hur får man nya vänner?
- Hur känner man igen en bra vän?
- Tyck till: Om oschyssta kompisar
- Nollning - roligt eller hemskt vid skolstart?**

Ångrar att jag skickade bilder

Han går också i min, men i en annan skola. Först snackade vi på Skype. Sen ville han spela strip-poker. Han sa att jag skulle ta av mig framför cammen och skicka bilder via sms. Tyvärr gick jag med på det. Jag ångrar mig jättemycket! Nu har han sagt att han tänker sprida bilderna i min skola om jag inte skickar fler bilder.

Svar: Jättebra att du själv har bestämt dig för att inte skicka fler bilder. Så på dig! Han har ingen rätt att sprida bilder på dig. Om någon hotar att sprida bilder kallas det osaga hot. Det är ett brott som du kan polisanmäla. Det är också olagligt att ha och visa sexuella bilder på någon under 18 år. Även om han själv är ung, är det olagligt. Säg till honom igen att ta bort bilderna. Du kan säga att du anmäl honom om han inte tar bort dem. Och även om det kanske känns jobbigt, är det bästa att prata med någon vuxen du litar på om det som har hänt.

» Polisanmälan

Min kompis hotar att sprida bilder på andra

Min kompis har hällit på och chattat med flera olika tjejer. Några har skickat nakenbilder på sig själva till honom. Han har visat dem i sin mobil i skolan på ett sätt som känns rätt så oschyst. Nu har en tjej fått reda på det och blivit skitsur. Men han lägger inte av, han håller på och säger att han tänker sprida bilderna på forum och till alla han känner.

Svar: Du har rätt, det som din kompis gör är helt klart oschyst. Det som du kan göra som kompis, är att säga att du tycker att han gör fel. Det kan vara svårt att säga sant rakt ut till en kompis. Nästa gång det händer, kan du testa att säga "det är inte särskilt schyst att visa de där bilderna". Du kan också berätta att det är olagligt att sprida sexuella bilder eller filmer av någon under 18 år, för det kanske han inte vet. Om du tycker att det är jobbigt att säga det till honom själv, kan du be någon vuxen som du litar på om hjälp.

Jag får konstiga vänförfrågningar

Jag började chatta med några anonyma personer. Först var de schysta men sen började en av dem fråga efter bilder. Alltså bilder där jag inte har någonting på mig. Jag blev sur och blockade honom, men precis när det hade hänt, började några andra killar att skicka vänförfrågningar på Facebook. Men jag vet inte vilka de är.

Svar: Bra att du blockade killen så fort det inte kändes bra. Man bestämmer själv vem man vill ha kontakt med och vad man vill göra på nätet. Bara för att någon skickar en vänförfrågan behöver man inte tacka ja. Ignorera dem! Om du senare får veta vilka de är, och de visar sig vara schyssta, kan du bli vän med dem då.

Bilaga 10

Inbjudan/program: När motivet är hat

En konferens med fokus på hat och våld mot hbtq-personer

Folkets Hus i Stockholm • 6 december 2013

När motivet är hat

Ungdomsstyrelsen och RFSL bjuder in till en dag där hat och våld mot hbtq-personer sätts i fokus. Under dagen behandlas teman som maskulinitet och våld, näthat, förebyggande arbete, internationella perspektiv och exempel, lagstiftning, unga som förövare och brottsoffer.

Konferensen riktar sig till dig som arbetar inom socialtjänst, skola, fritid, Polisen, sjukvård, stödjande verksamhet på nätet, våldsprevention, ideell organisation samt till dig som är hbtq-aktivist.

Sista anmälningssdag 13 november

Anmäl dig på Ungdomsstyrelsens webbplats senast den **13 november** på:

www.ungdomsstyrelsen.se/motivhat

Kostnad

Konferensen är kostnadsfri dock är anmälan bindande efter den **13 november**, vilket innebär att debitering med 495 kronor kommer ske vid avanmälan efter detta datum.

För mer information

hbt@ungdomsstyrelsen.se

www.ungdomsstyrelsen.se/motivhat

Program

Fredag 6 december • 09.00–16.30

09.00 Registrering och kaffe/te och smörgås

09.30 Konferensen öppnas

Ungdomsstyrelsen och RFSL presenterar kunskap utifrån sina respektive verksamheter.

Medverkande: Alice Bah Kuhnke, generaldirektör, Ungdomsstyrelsen och Ulrika Westerlund, ordförande, RFSL.

10.00 Hatets ideologier

Föreläsning om föraktet för svaghet och rädslan för fåtalet. Vad skiljer och vad förenar antisemitism, afrofobi, homofobi och islamofobi? Det finns en föreställning om att renhet och likriktning leder till ett harmoniskt samhälle. Det som stör och besudlar renheten upplevs som ett hot, det avvikande väcker ilska och hat.

Medverkande: Mattias Gardell, professor i religionshistoria, Uppsala Universitet.

10.40 Paus

11.00 Vad är värst: att få stryk eller att inte bli trodd?

Hatbrott kan drabba alla, men vissa grupper är mer utsatta. Förövarna är också olika, men vissa är mer vanliga än andra. I en föreläsning som blickar både framåt och bakåt i historien gestaltas hatbrotten ur kriminologiska, juridiska och psykologiska perspektiv.

Medverkande: Eva Tiby, professor i kriminologi, Stockholms Universitet och Anneli Svensson, leg psykoterapeut, som snart gemensamt släpper den första svenska utbildningsboken om hatbrott.

12.00 Lunch

13.15 Samtal med Judy Shepard

Det brutala mordet på 21-åriga Matthew Shepard 1998 blev startskottet för en politisk kamp som elva år senare ledde till att USA antog en federal hatbrottslagstiftning som inkluderar sexuell läggning och könsidentitet. Föreläsningen är på engelska.

Medverkande: Judy Shepard, Matthew Shepard mamma och grundare till The Matthew Shepard Foundation, som varit drivande i denna fråga.

14.00 Seminariepass 1 (Se baksidan)

15.00 Eftermiddagsfika

15.30 Seminariepass 2 (Se baksidan)

16.30 Slut på konferensen

Anmäl dig på: www.ungdomsstyrelsen.se/motivhat

Sprid gärna inbjudan vidare till andra som du tror kan vara intresserade av utbildningen!

Seminariepass 1

14.00–15.00

1A. No tears for queers – med kulturen som verktyg

Under 2009-2010 turnerade "No tears for queers", en pjäs om maskulinitet och homofobiska hatbrott, runt i Sverige. Pjäsen dramatiserades av Mattias Brunn och med på resan följde RFSL Ungdom som i samband med föreställningen genomförde en omfattande normkritisk utbildningsinsats som nådde drygt 10000 gymnasieungdomar. På seminariet får du ta del av erfarenheterna från detta projekt. Ett samtal om hur kultur och pedagogisk arbete kan förenas för att beröra frågor om maskulinitet och homofobi.

Medverkande: Mattias Brunn, skådespelare och dramatiker och Carl Åkerlund, RFSL Ungdom.

1B. Våldsutsatta hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstitutioner

Hur ser förtroendet för olika samhällsinstitutioner ut bland våldsutsatta hbtq-personer? Vilka förändringar behövs för att hbtq-personer ska få ett kompetent stöd från samhället? RFSL presenterar en unik rapport om hbtq-personers upplevelser av möjligheter till stöd när en blir utsatt för våld. Rapporten bygger på årligen återkommande mätningar under de fem senaste åren, där sammanlagt över 5000 personer svarat på frågor bland annat om var de skulle vända sig vid utsatthet för våld.

Medverkande: Niclas Sandin, konsult från RedBlueGreen, Christian Antoni Möllerup, vice förbundsordförande i RFSL samt RFSL:s brottsofferjour.

1C. Staden för transpersoner – riskfylld eller frigörande?

I Stockholm, Göteborg och Malmö finns relativt trygga miljöer där transpersoner kan verka inom etablerade HBTQ sammanhang. I närheten av dessa städer finns även könsutredningsheter och möjlighet till könskorrigering vård. Men i städer finns också många exempel på sammanhang där transpersoner kan bli föremål för särskild uppmärksamhet och anonymt våld: kollektivtrafik, nattklubbar och parker och könssegregerade utrymmen så som offentliga toaletter, badhus och gym.

Medverkande: Signe Bremer, Fil Dr i etnologi, utifrån hennes pågående forskningsprojekt som baseras på berättelser från transpersoner i åldrarna 18 år och uppåt.

1D. Juridiska perspektiv på hatbrott

Vad betyder hatbrott enligt lagen? Vilka handlingar räknas som hatbrott? Hur bevisar man motivet? Hur går det till när man lagför ett hatbrott? Jakob reder ut begreppen och ger oss ett juridisk perspektiv på hatbrott.

Medverkande: Jakob Holmberg, kammaråklagare, Åklagarmyndigheten.

Seminariepass 2

15.30–16.30

2A. Unga som förövare

Ett samtal om killar, homofobi och maskulinitet. Varför är såväl förövare som offer i stor utsträckning unga killar när det gäller hatbrott mot homosexuella? Vilken roll spelar maskulinitet och heterosexualitet för unga förövare? Hur påverkar kamratskapets betydelse och vad kan vi göra för att förebygga våld och kränkningar?

Medverkande: Lena Berg, kurator och Fil Dr i sociologi, Olof Risberg, leg psykolog/psykoterapeut på Pojkmottagningen, Hans Knutagård, universitetslektor i socialt arbete vid Högskolan Kristianstad och Karen Austin, Ungdomsstyrelsen.

2B. Kränkt på nätet? Här kan du få hjälp

Projektet Nätvaro och Institutet för juridik och internet arbetar från olika utgångspunkter med att motverka näthat. Nätvaro utgår i första hand från diskrimineringsgrunderna (bland dessa kön, etnisk tillhörighet, sexuell läggning). Juridikinstitutet har mer inriktat sig på fall av förtal, olaga hot och ofredande. Dessutom presenterar Ungdomsstyrelsen sitt regeringsuppdrag – vi ska förebygga att unga utsätts för kränkningar, trakasserier och hot på nätet.

Medverkande: Anna Adeniji, Nätvaro, Sebastian Caicedo Gordh, Juridikinstitutet och Maria Nyman, Ungdomsstyrelsen.

2C. Globala perspektiv på hatbrott mot transpersoner

Det finns mycket att lära av internationella erfarenheter i arbetet mot hatbrott, särskilt i relation till transfobi. "Transrespect versus Transphobia Worldwide" är ett pågående forskningsprojekt som fokuserar på transpersoners mänskliga rättigheter i olika delar av världen. Transgender Europe (TGEU) presenterar resultaten av detta projekt och hur de kan användas för att synliggöra och utveckla arbetet mot transfobiska hatbrott på olika arenor. TGEU är en ideell organisation och fungerar som en paraplyorganisation med medlemmar från 32 olika länder. Seminariet hålls på engelska.

Medverkande: Kemal Ordek, vice ordförande för TGEU.

2D. Hatbrotten och civilsamhället

En förutsättning för att minska hatbrotten är att civilsamhällets aktörer får kunskap om hatbrott och om hur vi förebygger dem. Ett seminarium om strategier för folkbildning om hatbrott, Alexander berättar om hur man kan länka ihop olika aktörer i lokalsamhället för ett antirasistiskt arbete.

Medverkande: Alexander Bengtsson, journalist, stiftelsen Expo.

© Ungdomsstyrelsen 2014

projektledare **Maria Nyman**
språkgranskning **Ingrid Bohlin**
grafisk form **Christián Serrano**
omslagsbild **Sofie Kindahl**

distribution **Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm**

webbplats **www.ungdomsstyrelsen.se**

e-post **info@ungdomsstyrelsen.se**

tfn **08-566 219 00**, fax **08-566 219 98**

UNGDOMSSTYRELSEN

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se